

FÉNYKÉPÉSZETI LAPOK.

HAVI KÖZLÖNY.

TARTALOM:

Beszámolómk és lapunk jövő évi programja. Nyílt levél Magyarország fényképészeihez.

Ifj. Vánca Mihálytól.
A fényképészek egyesületeiről. Ifj. Vánca Mihálytól.

Gyakorlati fényképészet:

I. Tapasztalatok a „nedves kezelés” körül. (Vége.) Veress Ferencztől.

Észrevételek Takácsi úr nézeteire. Rottmann Farkastól.

A gyakorlati photokeramikáról. (Vége.) Veress Ferencztől.

Obnetter emulsiója és egy fényképészeti pályázat. Veress Ferencztől. Vegyesek.

A borítékon: Fölvívás előfizetése. — A szerkesztő izenetei. — Hirdetések.

Jelen számhoz van csatolva a lap ez évi folyamának tartalom-jegyzéke.

Beszámolómk és lapunk jövő évi programja.

Letolyt évi működésünkről óhajtunk a t. olvasóknak egyet és mászt elmondani részint azért, hogy lapunk első füzetében irányul kitűzött céljaink elérését, vagy meghiúsulását vázoljuk, részint pedig azért, hogy néhány vonással rámutassunk jövő évi programunk lényegesebb pontjaira.

Azt szokták tartani, hogy a ki jól kezd valamihez, céljának felét már el is érte. Az a kétséges helyzet, melyben közlönyünk a lét és nem lét kényes helyzete közt függött, majdnem fél évig — igazolta, hogy nagyon is jogosult volt panaszunk, midőn hazai és magyar ajkú fényképészeink alig fölébresszhető érdeklődését tekintettük olyannak, melyen vállalatunk, ha elcsüggedünk a kezdet nehézségein, fele útján hajótörést fog szenvedni. Olyan járatlan utra léptünk e szaklap meg-

indításával, melyen száz- és százféle nehézség gátolt abban, hogy egyenesen haladva az utánunk jövőknek biztos ösvényt jelölhessünk ki. Mi — azt hisszük legalább — jól kezdetünk a csalitoktól elburjanzott út megtisztítását, a szerteszt lakó hazai fényképészek figyelmének egy kis igényekkel föllépő központ felé terelését, midőn nem rettenve el a fárasztó munkától kevés számú, de serény munkás élén törtünk előre küzdve a minden oldalról hátráltató balítéletekkel éppen úgy, mint a fásult ügyszeretlenséggel.

Volt idő, mi éreztük nyomasztó hatását legjobban, midőn már már föl kelle hagynunk a fárasztó munka végzésével, de annak tudata, hogy minden kezdet nehéz, hogy a leghasznosabb elvek hirdetésében fáradozó vállalat is csak idő multával tud hazánkban közönséget édesgetni magához: tovább sarkalt a megkezdett munka becsületes bevégzésére. Azt tartottuk, hogy

nagyobb szégyen meghátrálni a farsztó munka elől, mint abból keveset ugyan, de mégis valamit végezni. Kötelességünk érzete nyert támogatást, ama néhány lelkesült ügybarát buzgó törekvésében, kik teljes odaadással csüngtek lapunk szellemi erősülésén. Ez a néhány munkás fényképész és műkedvelő volt az, ki a nélkül, hogy munkája után a megnyugtató öntudaton kívül egyéb jutalmat nyert volna, támogatott küzdésünkben. Nekik köszönhetjük, hogy — osztozva a részvétlenség miatt minden oldalról elbukással fenyegetett lapunk változatos szerkesztésében — végre oda jutottunk el, hogy némi csilláma a jobb jövőnek kezdett feltűnni előttünk és mindig biztosabbnak láttuk azt a kikötőt, mely felé célunk megvalósításáért közelednünk kellett.

Eleinte gúnyos mosolylyal fogadták közlönyünket a szakemberek, alig 1—2 sorakozott az egészen új zászló alá, melyre „a hazai ipar fejlesztése” volt jelige gyanánt fölírva. E zászló nem volt még harczban s így kevesen bíztak az alatta küzdők kitartó erejében. A következők azonban megmutatta, hogy az egy hosszú éven át tartó harcz a részvétlenség ellen sok hívót gyűjtött össze s most már büszkék arra, hogy az új zászló körül csoportosultak.

Négy részre oszlottak a szakemberek közlönyünkkel szemben. Voltak, kik hangos üdvriadással fogtak kezét velünk s harczoltak a nemes cél kivívásában remélve vagy csüggedve, a mint kedvező szél segítette vagy vihar hátráltatta kis hajónkat a tovább haladásban. Mások kételkedve rázták fejüket s

nem mertek eleinte bizalommal fenni hozzánk attól tartva, hogy hazánkban ily merész vállalatnak alig lehet zöldségre vergődni s nem is léptek olvasóink sorába; de midőn látták, hogy nélkülök is meg fogjuk nyerni kis bátor csapatunkkal az ütközetet, siettek, habár utólagosan, a jobbakhoz sorakozni. A harmadik csoport nem gondolkodott ily helyesen, mert abbéli balítéletében, hogy lapunknak okvetlenül ülniük kell, még akkor is megmaradt, midőn annak életrealóságát tapasztalták. Rösteltek utólagosan az olvasók közé vegyülni s csökönnyösen megmaradtak abban a hitben, hogy nélkülük lapunk megszűnik. Egész a mai napig hideg magatartást tanúsítottak a szakérdekeket ez egyedül felkaroló szakközlöny iránt, mert utóbb szégyenlették, hogy előbb nem volt irántunk bizalmuk. A negyedik csoport teljesen azon hitben él, hogy ők eleget tudnak, vagy hogy ők nem magyar ajkúak s nekik nincs szükségük a német szaklapok mellett még magyarra is. A segédek közül alig 10—15-ben van annyi vágy, hogy szakismeretük bővítése végett rászánjanak néhány garast és olvasásuk tapasztaltabb öreg mesterek tanácsait lapunkból.

Arra a keserű és lehangoló tapasztalatra jutottunk az első évnegyed végén, hogy a részvétlenség miatt csakugyan meg kell szüntetni lapunkat, míg nem ügybarátaink biztatására egy terjedelmes kérvényt szerkesztettünk, hogy azt az ipar-és kereskedelemügyi miniszteriumhoz nyújtsuk be és kérjük vállalatunk anyagi támogatását. Kifejtettük részletesebben, mint közlönyünk első

számában a célt, melyet elérni volt szándékunk s az irányt, melyben haladva nemzeti iparunk ez ágát a külföldével lehetőleg egy színvonalra emelni óhajtjuk, ha ugyan a miniszter anyagilag segítve pótolni akarja azt, a mit egy szakiskola hiánya s a szakemberek részvétlensége tőlünk megtagadott. Mielőtt azonban e kérvény benyújtása elhatározássá vált bennünk, tudakozódtunk illetékes egyénektől, ha vajjon lehet-e állami subsidium iránt némi reményünk a felhozott okok alapján? Mindenütt biztattak s midőn a kolozsvári iparkamara leleskülve ügyünk iránt s törekvésünket fölkarolva a legjobb ajánlattal terjeszté föl jogos kérvényünket, maga Kemény báró úr, a miniszter megígérte, hogy számíthatunk támogatásra.

Táplált a remény, újult erővel láttunk a munkához, dolgoztunk és jobb jövőt sejtettünk, — hogy kenyértörésre kerülvén az ügy annál keserűbb legyen csalódásunk, hogy jobban leverjen a bekövetkezett részvétlenség onnan is, honnan a nemzeti ipar minden ága támogatást szokott nyerni. A miniszterium ugyanis ez évi 8983 sz. végzésében azzal a nevelésügyi okadatolással utasította vissza jogos kérésünket, hogy lapunkat „megfelelő fedezet hiányában anyagi segítyezésben nem részesítheti“. Az ipar- és keresk. miniszteriumnak nincs néhány forintja arra, hogy egy keletkezése óta hazánkban elhanyagolt iparágot, melynek kiművelésére soha egy krajczárt sem áldozott, azzal igyekezék némileg fejleszteni, hogy egyet-

len szaklapját megmentse a tengődő élettől s a bukástól.

Mi nem a magunk, hanem szakiparunk érdekében tettük meg ez előttünk legalább arczátlankodó lépést, holott a miniszteriumnak már régen kötelessége lett volna a hiányt pótolni s midőn a hazai ipar javításával megbizott legfelsőbb forum így utasítja el a soha semmiféle figyelemre nem méltatott iparág kérését, akkor hová forduljunk?

Mi átértéztük a csalódást egész keserűségében, de hogy még jobban elmenjen a kedvünk, arról is gondoskodtak.

1881-ben megengedte a vallás- és közoktatásügyi miniszter, hogy szerkesztőnk a helybeli tudományegyetemnél mint magán-tanító, a gyakorlati fényképészetről előadásokat tartson s nemcsak itt a term. tud. kar tagjai, hanem Bpsten is biztattak, hogy honortíót működéséért, s a kísérletekre fordított költségeket is megtérítik a tanügyi alapból. A mult tanév végén tehát, mint a többi magán-tanító, betérjesztettük kérvényünket a mintegy 80—85 frtnyi díj fődőzéseért, melyet vegytani experimentálásra jó remény fejében kiadtunk s a m. tanítói tiszteletdíjért. A kérvényt — miért miért nem — a term. tud. kar nem terjeszté föl pártolólag s így a miniszterium minden okadatolás nélkül „nem találja teljesíthetőnek kérésünket“!

Ime elmondjuk miféle hármasczélunk volt az egyetemi előadásokkal.

1.) Remélve, hogy a kísérletekre és fáradozásunkért 200—300 fo-

rintot juttatnak, ezzel oly eszközöket és anyagokat akartunk megszerezni, melyeket mi önerőnkől meg nem vehetünk, de a melyekre okvetetlenül szükség van, ha az egyetemi előadásokat gyakorlatiakká kívánjuk tenni. Így a fényképezést mint tudományt óhajtottuk bevezetni az egyetembe, hogy a hallgatók alapos ismereteket nyerhessenek.

2.) A kísérletek lefolyásáról részletes ismertetést szándékoztunk hozni közlönyünkben, mert tudjuk, hogy sem a sok költségbe kerülő eszközöket nem szerezheti meg a hazai fényképészek nagy része, sem ezek hiányában utbaigazító kísérleteket nem tehet, pedig csakis így haladhatunk párhuzamosan a külföldön rohamosan fejlődő ez iparág újabb vívmányaival.

3.) Oda akartunk hatni, hogy a tudományos világ belássa végre ez iparművészeti ág emelkedettségét és mintegy olyan kaput emeljünk kis körű ugyan, de lényeges kísérleteink rendén, melyen egy rendszeres szakiskolába juthassunk be. A hallgatók közt többen akadtak volna idővel olyanok, kik egész odaadással foglalkozva iparágunk tudományos fejlesztésével, közülük jó erők kerültek volna ki a szakiskola tanáraivul.

Lehet, hogy e terveink nagyon is messzehatók, de azt hisszük, hogy kevesebb költséggel soha meg nem valósíthatók, mert ha csak a fontosabb említett csekély összeget áldozták volna is évenként, célunk két első pontját már ez évben elérjük, pedig hát a tudományra fordított kiadás hatása rendszeren évtizedek multával szokott érezhetőleg nyilvánulni. Tudjuk, hogy minden okos

belátású szakember helyesli nézetünket, csak ott nem akarják, bár jól tudják, a honnan azok megvalósítására némi fölkarolást jogosan várhattunk. Anglia kormánya egy külön fényképezési akadémiát tart fenn, Francia- és Németország számos szakiskolát teremtett, segítik az egyesületeket, Ausztria szintén nyitott ilyeneket; nálunk, hol lópatkolási s ki tudja miféle, jogosultságra alig számítható tanfolyamot nyitának, ezeket áldoznak rájuk, nálunk mondjuk a közoktatásügyi miniszter nem akar semmit tenni ez iparág érdekében s miért? mert a fényképészet mostoha gyermeke a hazai iparnak, mert nem akarják, hogy a betóduló idegen munkásoknak eléje kerüljön a magyar iparos s a nemzeti ipart emelhessük.

Legyen az ö akaratuk. Ha anynyira vakok lettek már, hogy egy jó indulatú, alig pár forint támogatásra szoruló és mégis nagy fontosságú célok szolgálatába szegődő vállalat intentióját nem akarják belátni: ám tegyék szívükre kezüket és számoljanak öntudatukkal. Mi szégyeneljük legjobban, hogy ez Magyarországon történt, hol ezrekre menő összegeket költenek hiábavalóságokra s egy számba vehető törekvéstől megvonják azt a csekélységet, a miből sokat teremthetne.

Nem bosszankodtunk e kettős csalódáson, mert a mellett, hogy szívünk egész gyökeréig hatott ránk a méltatlan ignorálás és levert a komoly ügy ily gondatlan elvetése, bántott a könnyelmű gondolkodás, mely a szembeötlő jó akaratot sem akarja fölkarolni: megtanultuk azt, hogy nálunk bármily üdvös intéz-

mény sem létesülhet s teljesen magunkra vagyunk bizva, hogy keserves munkával szerezzük meg azt, a miért hiába fordulunk az illetékes helyekhez.

Elhatároztuk a kettős s vajmi keserű csalódás lankasztó napjaiban, hogy nem adjuk föl még sem egészen a tervet s bár nem rendelkezünk anyagi eszközökkel áldozunk úgy a közjónak, a mint lehet. A munka és fáradság nem kerül pénzbe. Főntartjuk lapunkat s úgy tesszünk mint a hangyák, dolgozunk kitartóan s ha szétrombolják is a hangyafészket újra összehordjuk. Végre mégis csak akad majd néhány olyan derék ember, ki támogat a nehéz napokban.

Megvontuk magunktól szokásos apróbb élvezeteinket s az így megtagogatott filléreinkből fedeztük az előfizetésekből be nem folyó nyomtatás díját s a munkatársak szerény honorálását; közlönyünk nagyon lassan, de mégis megerősödött annyira, hogy élete nem függ úgy hajszálon többé. A magántanítóságról pedig, mely címre sohasem vágytunk, mert ha a nagyzás piszkálna a kísérletek költségeinek fődőzésével továbbra is megtarthatók azt — lemondottunk. Családunktól nem vonjuk el a falatot azért, hogy hiúsággal vádolva félreismerjék jó akaratunkat.

Láthatják a szives olvasók, hogy hányféle leverő körülménnyel s minő elemekkel kellett küzdenünk s mégis diadalra jutottunk legalább annyiban, hogy ma már háromszor annyi olvasónk van, mint februárban volt.

Midőn ezzel egy részről örvendetes jelenséget constatálhatunk,

más részről el kell szomorodnunk, mert oly szép eredményt, mint reméltük, a főntebbi és egyéb okok miatt el nem érhattünk. Mint egyik buzgó igyekezetű munkatársunk alább közölte cikkéből kitűnik, a népszámlálás szerint jelenleg 257 önálló fényképész és 219 segéd van hazánkban, nem számítva ide a nálunk bejegyzett 58 műkedvelőt s ezeknek a lig 1/3 részét számíthatjuk olvasóink közé. Ki ne szomorodnék el a jobb érzelműek közül látva a nagyszámot s az előre haladás kivívásában részvevő harczosok csekélységét?!

Mi nem vetünk követ senkire azért, hogy ez egyetlen magyar szakközlönnyel szakember létre nem karolja föl, hisz nem kötelezi erre más, mint a szakipar lehető szépítése és csinosítása, de az nagyon nyomasztólag érinti minden önzetlenül törekvő üzszere-tét midőn látjuk, hogy ez hazánkban történik s alkalmat adunk arra, hogy a külföld hasonló ipara a miénk rovására emelkedjék s a mi pénzünkön gyarapodjék. Hányan vannak közöttünk, kik csakis azért terjesztik nálunk a külföldi szaklapokat, hogy collegáik elől az újabb vivmányok gyors megismerésével elüssék a kenyeret. Pedig hát sohasem lehet egy iparágnak érdekeit szíven hordó munkás célja az, hogy így a közöttünk már nagyon is lábra kapott kenyéririgységet elmérgesítse; hanem igenis az, hogy közösen haladjunk a jóban s egymást testvéries jóindulattal segítve támogassuk a hazai ipar emelésében. Amott önzés, itt humanus felebaráti szeretet és nemzeti törekvés a cél. Marad még

anyag elég, melynek feldolgozása alkalmat nyújt az egyéni kitűnésre.

Midőn mi még anyagi áldozatok árán is föntartottuk e szaklapot és munkatársainkkal együtt távol a féltékenységtől egész leplezetlen nyíltsággal nyújtottuk minden, hozzánk bizalommal levőnek ismereteinket és a sok évi terhes munka közben szerzett tapasztalatainkat: azt tartottuk kötelességünknek, hogy a közöshaladás előtérbe juttatva, iparművészetünket lehetőleg szépítsük s oly elismerést vívjunk ki érdekében, mely haladásunknak nemzeti és humanus értéket biztosítson. Mi nem használtunk soha sem nagy hangú szavakkal ugyan sokat ígérő, de a végeredményben mégis keveset adó felhívásokat, hogy előfizetőket fogjunk, hanem igenis dolgoztunk úgy és annyit, mint tehetségünk engedte, s a mennyit a mindennapi falat megszerzése után végezhattünk. Azon édes megnyugvással bocsátjuk ki kezeink közül ez évi utolsó füzetünket, hogy sokat küzdve ha nem nyertük is meg fényes sikerrel a részvétlenséggel egy évig folytatott harcot, de legalább megmutattuk, hogy ha fegyvereinket tökéletesítjük, ha egy kissé gondosabb figyelmet fordítunk korunk ide vágó újabb vívmányainak áttanulására a jövőben, ha buzgóbb úgyszeretben fogják vállalatunkat részésíteni: biztos lesz nemcsak győzelmünk, hanem az a nemes öntudat is megnyugtat, hogy ily mostoha körülmények közt is tudunk érdeket kelteni a szakemberekben iparművészetünk buzgóbb művelése iránt.

A jelen füzethez csatolt tartalomjegyzék pontról pontra kimutat-

ja, hogy hány közleménnyel igyekeztünk lapunkat nemcsak tartalmassá és változatosná, hanem irodalmi értékűvé is tenni. Ha csak valamivel kedvezőbb anyagi helyzetbe jutottunk volna az előfizetők gyarapodásával, több mellékletet csatolhattunk volna mint így, mert közlésre váró anyaggal bőven rendelkezünk.

Lapunkban a lefolyt évben megjelent 30 nagyobb, 10 kisebb közlemény, a külföldi szaklapokból 12 válogatott tartalmú és értékes cikket ültettünk át nyelvünkbe s ezeken kívül több mint 60 vegyesközleményt adtunk részint lapunk ügyeiről, részint közérdekű ismeretekből, részint pedig egyes munkatársaink tapasztalataiból. A külföldi szemelvények rovatát nem szerkeszthettük úgy, mint előre terveztük, mert lapunk kis körü elterjedése miatt sokszorosan hátráltatva voltunk abban, hogy minden jelesebb külföldi lapot megrendeljünk és ezekből böngészve az említésre méltóbbakat kiszemeljük, a miben különben szűk terünk is gátolt volna.

Most pedig vázoljuk pár vonásban azt az irányt, melyet a jövő évre kitűztünk.

1.) Kiváló gondos figyelemre méltatjuk iránycikkeinket a lap homlokán s a mint ez évben — leszámítva a kisebb terjedelmű, de szintén jobban theoriai közleményeket, — úgy ezentúl is egy nagyobb körű munkát közlünk az első helyen es pedig szerkesztőnk tol'ából ily cím alatt: „A fényvegyi hatásának történelme s a fényképezés föltalálása.“ Szerkesztőnk mint egyetemi magán-tanító a gyakorlati előadások kíséréséhez ezt a nagyobb munkát

írta, mely az ide vágó nevezetes szakművek figyelmes olvasásának s a kútfők lényeges tételeinek összegyűjtéséből készült kiegészítve öntapasztalataival és rendszerbe öntve. E munka a legrégibb, tehát az ókorbeli vegytani ismeretektől, főleg a fény vegyi hatására célzó följegyzésektől kezdve lenyúlik egész korunkig. Mint az egyetemi iljakknak szánt előadás szűk körbe volt foglalva, de ma már kibővitve, újabb adatokkal pótolva felöleli még korunk vívmányait is, sőt a magyar vegytani munkáknak ide vonatkozó szakaszairól is részletes áttekintést nyújt. Főszűly mindenestre a fény hatása feltalálásának fokozatos fejlődésére, de legkivált Niepce, Talbot és Daguerre munkálkodásának és találmányainak tüzetes vizsgálására van fektetve. E munka mintegy 40 írott ívre terjedvén, egész évben az első cikket fogja adni közlönyünkben s ha lapunk kellő támogatásban részesül, külön lenyomatot is készítünk belőle, hogy így legyen végre egy, lehetőleg önálló kutatások nyomán készült magyar munka is, mely a fényképezés történelmét egész terjedelmében nyújtsa az érdeklődő közönségnek. E mű nem száraz historiai adatok laza összefűzéséből áll, hanem bonczoló eljárással szoros összefüggést igyekszik megállapítani a különböző korban működő chemikusoknak a fényképezéshez tartozó kutatásai közt és a mellett, hogy ismerteti a kísérletek lefolyását, az eljárásokat is értelmező bírálatot kíséri, sőt rá mutat egyes, eddig téves adatokra is. Szóval a fényképezés kritikai történelme,

E munkával azonban nincs betöltve teljesen az a rovat, melyet az elméleti résznek szenteltünk, mert részint szorgalmas munkatársaink, részint szerkesztőnk tollából több kisebb-nagyobb elméleti közleményt hozunk még, hogy így kis körű lapunk a fényképezésnek főbb ágait lehetőleg felölelhessen.

2.) A gyakorlati fényk. az, mely a második helyen áll közlönyünkben s e rovatban csakis kísérleteken alapuló cikkekkel óhajtunk arra törekedni, hogy azok a szakemberek is biztos forrásból merítsenek alapos ismereteket, kiknek körülményeik nem engedik, hogy kísérleteket tegyenek. Harminczhárom eltöltött év a fényk. gyakorlati kezelésében s az újabb eljárásoknak kísérletekkel való kipróbálása a mint eddig meggyőzte, úgy ezután is biztosítja az olvasókat, hogy tapasztalatainkat minden féltékenység nélkül nyújtjuk azoknak, kik abban a korban léptek pályánkra, mikor már kész ismeretekre tehettek szert. Mi átértük azt a terhes időt, midőn a fényk. hazánkban is meghonosodott s így számos oly kísérletekre voltunk utalva, melyekből biztos tájékozást adhatunk a szakembereknek.

a.) Múlt évi egyik gyakorlati rovatunkat a nedves kezelés tölté be; ezt jövőre is folytatjuk, mert tömérdek van még hátra s folytonosan szaporodk az anyag, melyet „Tapsztalatok a „nedves kezelés“ körül“ cz. a. olvasóink elé tární óhajtunk.

b.) A gyakorlati rovat másik tárgya a száraz kezelés, vagyis a gelatine-emulsiós lapokkal való eljárás leendő, melyet keletkezésének

kezdetétől fogva folyton oda szegzett és átható figyelemmel kísérvén, számos kísérleteket tettünk; ezek nyomán utbaigazító okulás és tapasztalatok szerzése után már évek óta biztos hatású lemezeket készítünk. Ez az eljárás napjainkban rendkívül jól van karolva s így sikeres használata úgy a kis gyermekek, mint a csoportok levételénél nélkülözhetetlenné vált. E rovat jelen évi közleménye az emulsió készítését adta elő úgy, hogy több olvasónk ennek nyomán szép eredményhez jutott, jövő évre pedig „A száraz eljárás keletkezése és fejlődése“ cz. a. fel fogjuk venni vizsgálódásunk tárgyává ez eljárás számos módosulását s a legújabb előhaladást.

cz.) Ide vonatkozólag egy másik cikk is várja már, hogy rá kerüljön a sor. Nevezetesen „Hasznos jegyzetek a száraz eljárás körül 1882-ből“ cz. a. gondosan gyűjtöttük össze az érdemesebb külföldi lapokból azokat az adatokat, melyek a gyakorlati munka közben feltűnve, sok vitatásra adtak alkalmat s több oldalról meghányva, nagyon gyakran megmentenek a zavartól, midőn lényegtelennek látszó aprólékos okok akasztanak meg a munkában. Ezek figyelmes olvasgatása ujjal mutat oda, a hol e hibáknak elejét vehetjük.

d.) A gyakorlati rész harmadik anyaga végre a pozitív-képekkel részletes kiterjedésben foglalkozó ily című hosszabb közleményünk: „Tapasztalatok a pozitív-képek körül.“ — A p. képek ina már sokkal fontosabbak, mint a megelőző években, mert néhány év óta ezeknek készítése és

alakja különböző változásokon ment át részint a divatnak hódolva, részint a közönség kényes ízléséhez simulva, részint pedig a képek tartósságát tekintve. Ma oly sokféle a lefényképezendők óhajtása e képek kiválóan csinos kiállítása körül, hogy azok állandósítása és megnyerő finom munkájú elkészítése egyik lényeges kelléke a szakértő fényképésznek. E rovatunkkal éppen azt akarjuk elérni, hogy kellő újmutatással jelölhessük ki azokat a számba veendő műveleteket, melyek nyomán a közönség és a finom aesthetikai ízlés kívánalmának megfelelőleg legyenek pozitív-képeink készítve s a közforgalomnak átadva.

A gyakorlati rovat e három ága mellett több oly cikket is hozunk még, melyek a fényk. egyes kiválóbb és a köznapi életben használtabb részéről tüzetesen fognak értekezni.

3.) Egyik lényeges s úgy szólván nevezetes sarkpontja volt már régtől fogva iparművészetünknek az alakoknak természetes s a szép-érzék követelményeinek megfelelő művészi elhelyezése, vagyis állítása, az ú. n. aesthetikai állítás. Ez eljárás, bármily udvarias legyen is a fényképész vendégeihez s bármily gyakorlott chemiai ismeretekkel rendelkezék, ritkán van benne az egyén természetében, hanem igenis a mindent éber figyelemmel kísérvő szemlélet, a festői műremek, szobor-alakok gondos áttekintése, az így lassan kifejlődő aesthetikai érzék ápolása s a hosszas gyakorlat nyomán szokott megszületni; fokozza az aesth. érzék szépülését az is, ha mások tanulmányait nemcsak szorgalmasan olvasgatjuk, ha-

nem ezek s az eredeti műremek szemlélése alapján mintegy mintacsoportosításokat is teszünk. Több munkatársunk ígérte meg, hogy „A z állítás aesthetikája“ czim a hosszabb közleményt adnak lapunkban, melyek utbaigazításul szolgálhatnak egyeseknél abban, hogy idevágó ízlésüket nemesbítsék s az állítással is megnyerő szépségű képek készítésérc törekedjenek.

4.) Mint a mult évben is említők, közlönyünk organumul akar szolgálni a szétszórtan élő hazai fényképészek közt s hogy ebbeli célunk megvalósulást nyerhessen, egyik fő feladatául a magyar fényképészek egyesületének létrehozását tekinté. Jövöre is fentartunk e célra egy rovatot, közöljük az eszmecseréket, szóval felkaroljuk ez ügyet úgy, a mint arról e füzet egy más helyén elmondjuk észrevételeinket.

5.) Több százra megy azon bizalmas levelek száma, melyekben egyesek tőlünk eddig egyről-másról tanácsot kértek. Mi készségesen adtunk utasítást s jövöre is megteszszük ezt bárkinek, ha soraival fölkeres s ha csekély tehetségünk körét túl nem lépő ismeretekről óhajtának tudomást szerezni. Az ily őszinte bizalom hoz közelebb egymáshoz bennünket s egyengeti az utat az egyesület megalakulásához.

Az előre bocsátottakból láthatja az olvasó, hogy mit tettünk a multban s mit akarunk tenni a jövöben. Lapunkat nélkülözhetetlen organumul kell a szakembereknek tekinteni, ha csak teljesen föl nem akarjuk adni azt a tervet, hogy ne legyünk már oly soká a külföld szakirodalmának rabjai. Ha ott tud-

nak önerejükből teremtteni, ha ott oly nagy elismerést vivhatnak ki iparágunk iránt, kérdjük mi gátolna ebben minket, ha erős akarattal támogatva egymást kenyéririgység nélkül a közös érdek előmozdításán fáradozunk? Gondolják át a szakemberek azokat a nehézségeket, melyek egy ilyen létért küzdő szaklap szerkesztése körül előfordulnak, ne vonják meg tehát tőle azt a néhány garast, melyre nemzeti iparunk ez ágának tökéletesebítésére elkerülhetetlenül szüksége van. A kis gyümölcsfa is gondos ápolást kíván míg megerősödvé s gyümölcsöt hozva százszorosan fizetheti vissza az áldozatot. Tekintsék lapunkat ilyen csemetének, vegyék pártfogásba, hogy terebélyes nagy fává nőhessen és a gyümölcsből juttasson még utódainknak is. Mi a magunk részére nem kérünk semmit, megelégszünk azzal, ha az ismeretlen talajra ültetett fa felnő és első kertészének emléke megmarad jóakaróink érzésében. Azt láthatja mindenki, hogy a csemete egészséges s így nem kell attól tartani, hogy idő előtt elszárad, ha gondosan ápoljuk.

Ezeket vázolni jövö évi programunk megismertetése végett kötellességünk volt. A többire nézve bizunk a szakemberek úgyszeretében.

A „Fényképészeti Lapok“ szerkesztőisége.

Nyílt levél Magyarország fényképészeihez.

Uraim!

Többször volt már hangoztatva az eszme egy magyar fényképészeti egyesület alakítása iránt, de fájdalom! mindannyiszor elhangzott,

mint szó a pusztában. Pedig ennek nem volna szabad így lenni, hiszen itt az ideje, hogy végre valahára beléssa minden hazáját igazán szerető és nemzeti haladásunkon tiszta lélekkel munkálkodó, fényképész — egy magyar egyesület alakításának szükségét!

Mert égető szükség van erre Uraim! s e hazafias eszme iránti közönynek meg kell szünni, félre kell tenni minden kicsinyes akadékoskodást, minden huzalkodást és kimondani elvileg is, egyenkint minden magyar fényképésznek, hogy: igenis van szükségünk az egyesülésre, hogy közös erővel, nemes igyekezettel tenni akarunk hazánk, a társadalom és iparművészetünk érdekében annyit, a mennyire legalább véges erőnk képes! Mondjuk ki Uraim, hogy igen sok hazai fényképészre léthérdés egy olyan egyesület, mely míg egyrészt erkölcsileg támogatná, nemes versenyre buzdítaná a fényképezőket és eszközeivel (minők a felolvasások, estélyek, eszmecserek, kiállítások rendezése stb.) fejlesztené a szakképzést; addig másrészt a segítők és művezetők önképző és önszorgató egyesületét is alkotná.

A választó úton állunk Uraim. Herkules elég erős volt és mégis választania kellett két út közül. Annyival inkább kell nekünk! Bécs és a külföld eláraszt német irodalmi termékekkel, mert eddig német folyóiratokat kellett tartanunk s ha haladni akarunk a tudománnyal, a művészettel, tagjává kellett lennünk valami Lajtántúli „Gesellschaft”-nak, vagy valami németországi „Verein”-nak... Arezomba szövik a vér arra a gondolatra, hogy nekünk magyaroknak mindenben máshová kell fordulni, ha boldogulni akarunk! Pirúlok, ha végig nézem a bécsi „Photogr. Gesellschaft” által kiadni szokott évkönyvek azon lapjait, melyeken a fényképészeti társulatok vannak följegyezve. Belgiumnak 5, Angliának 14, Franciaországnak 5, Németalföldnek 1. Amerikának 16, Németor-

szágnak 12, Ausztriának 1 fényképészeti egyesülete van, és nekünk magyar fényképezőknek nincs egyetlenegy társulatunk sem; nincs egy kibontott zászlónk, mely alá csoportosuljunk, nincs egy testületünk, mely anyagilag és erkölcsileg támogatná hazánkban a fényképezőket, nincs semmi, a mi előmozdítaná ez iparművészet fejlődését, virágzását és képviselné a külföld előtt a mi magyar érdekeinket!

De nézzük az adatokat. Beszéljenek a számok.

A legutolsó népszámlálás alkalmával a statisztikai hivatal jelentése szerint *) van hazánkban 257 önálló vállalkozó fényképész és 219 segéd személy, összesen tehát 476 fényképész, a műkedvelőkön és tudománybarátokon kivül! És önök uraim 476-an nem tudnának egy egyesületet alakítani a maguk érdekében — egymás érdekeiben akkor, mikor például a kasseli „Photographen Verein” megalakul 8 (mond nyolc) és a breslauer „Verein” 19 taggal!

Nem uraim, ezt nem hihetem és nem tételezem föl a mi derék, buzgó és igyekező magyar fényképezőinkről!

Hagyjunk fel azzal a tétlen közönnnyel és lássuk be, lássa be minden hazai fényképész, hogy eljött az ideje a régi eszme megvalósításának! Csak egy kis jóakarát, egy kis parányi honszeretetet, egy kis nemes buzgalom Uraim a szép és művészi iránt — s mához egy évre már élni és virágozni fog a magyar fényképezők egyesülete!

A magyarsajtó örömmel fogja üdvözölni a hazafias törekvést s erkölcsileg mindig támogatni fogja az egyesületet nemes hivatása betöltésében! A hírlapíró, kinek keblét önzetlen honszeretet lángja heviti, meg fogja tenni kötelességét és nem hiszek, nem képezek lapot, mely tért ne engedne hasábjain ily hazafias eszme kivitele körüli eszmecsereinek.

*) Jekelfalussy József dr.: „Népünk hivatása és foglalkozása.” 1882. Kijadja a m. t. akadémia.

Félre tehát a nehézségekkel Uram! Csak a kezdet nehéz, a többi semmi! Dolgozzunk ki alapszabályokat, gyűljünk össze egy országos értekezletre és mondjuk ki ott egyhangúlag, hogy a „magyarifényképészek egyesületének” lenni és élni kell!

Én csak műkedvelő vagyok, azonkívül a sajtónak munkása, de azért belátom én is, mint laikus, hogy a magyar fényképészeknek egyesülni kell közös érdekből, mert csak így virágozhatik igazán iparművészetünk, csak így emelkedik a fényképészet a művészet tulajdonképeni niveaujára, csak így lesz elérhető, hogy hazai fényképészeink testületileg argumentálhassanak a bennünket valósággal meggyalázó és gúnymosolylyal néző német fitymáló „kegyei” ellen. Mert most utánuk járunk, most a Bécsben, Berlinben és más helyeken kibontott idegen zászlók alá csoportosultunk és ez mindaddig így lesz, nagy gyalázatunkra nekünk és szégyenére hazánknak, míg meg nem alakul a magyar érdekeket képviselő és védő magyar egyesület!

Az egész haza földjén megindult a mozgalom — itt az ideje! — kiirtani az idegent, kivonni magunkat a külföld gyámsága alól és megmutatni a világnak, hogy az a nemzet, melynek történelme ezer évről szól, maga is tud tenni, hatni a művészet, a tudomány, az ipar érdekében!

Járuljunk mi is egy parányival a nemzeti munkához, az újjászületés és újjászervezés nagy munkájához! Magyarok vagyunk, itt élünk e drága haza földjén és legyünk erre büszkék!

Az erős maga magáért tesz és nem szorúl segítségre!

Fel tehát Uram! Az első lépés már meg van téve, hazai lapunk már van, legyen ez biztosíték a jövőre, buzdítás a szent törekvésre és alakítsuk meg testületünket!

Éljen a magyar fényképészek egyesülete! Éljen a haza!

Üdv Önöknek!

Miskolcz, 1882. december 10.

Uj. Vancza Mihály.

A fentebbi cikket írója a következő érdekes levél kíséretében küldötte be hozzánk:

Tek. Szerkesztő ur!

Íde mellékelve van szerencsém egy cikket küldeni a létesítendő egyesület érdekében. Méltóztassék ezt közölni és megjegyzéssel kísérni. Én a kérdést úgy vélem megoldhatónak, ha egy-két lelkes híve az ügynek nyomatna aláírási íveket s azokat szétküldené az ország minden szakemberéhez.

Talán méltóztatnék azt is megemlíteni, hogy én egy-két ügybaráttal szívesen vállalkozom a télen az alapszabályok tervezetének elkészítésére s azután levélben elküldöm az illetőknek véleményadás végett. Mikor pedig így teljesen készen lesz a terv, b. lapja megkezdheti annak közlését.

Az íveken aláírók egy országos értekezletre lennének összehíva pl. Kolozsvárra s ott majd kifejtjük megbeszéljük a dolgot és megalakítjuk az egyesületet — Ezt a nyílt levelet a lapból talán külön lenyomatban is ki lehetne állítani, mint felhívást, alája néhány vonalozott sort s aláírás végett így küldeni szét. Egy kis áldozat és az egyesület létre jön. Lapunk már van, az első lépés nehézségei leküzdve; az út már meg van törve ahhoz az ügghöz, melynek sokat kell lendíteni a fényképészet művelésén hazánkban. stb.

*

Mi a múlt évben egyik tekintélyes fővárosi lapban szintén intéztünk egy terjedelmes nyílt levelet a hazai fényképészekhez s ma, egy évvel a cikk megjelenése után a következő eredményt constatáljuk:

1.) A hazai lapok (egy helyi közlöny kivételével) tudtunkkal ignorálták az ügyet úgy annyira, hogy meg sem említették.

2.) A fényképészek közül nem akadt egyetlen egy sem, ki reflectált volna eszméinkre.

Csalódtunk tehát nagyon, midőn azt hittük, hogy az egyesület eszméje megérett s hogy az ügy elevenére tapintottunk. Közönyösebb hagyott mindenkit a pártolásra számító ügy szóba

hozása, esodálkozni látszottak a szakemberek a merész föllépésen s igy látni való, hogy senki sem, vagy (a hozzánk intézett levelekből ítélve) legalább csak néhány szaktárs óhajtja annak megvalósítását. Mit tettünk hát a megdöbent általános hallgatás után? Várlalkoztunk egy szaklap szerkesztésére, (a mi nálunk majdnem egyenlő a szánamegremra méltó bakklövésekkel) hogy ez legyen közvetítő az eszmecserekhez, mert föntartánk benne egy rovatot az egyesület ügyének megvitatására. Egy évig ime áldozatokkal fönn is tartottuk a lapot, de egy műkedvelőn kívül más senki sem fogott tollat, hogy tetszését nyilvánítsa, hogy hozzá szóljon az ügyszöz s mondja el egyéni nézeteit, melyekkel nem akarta az összes érdekelt fél érzelmeit is tolmácsolni. Az eredmény tehát vajmi lehangoló s most, midőn a föntebbi buzdító soroknak kész örömmel adunk helyet, véleményünket az egyesület esetleges megszületése körül a következőkben nyilváníttuk:

Aláírási iver szétküldését kidobott költségnak és elvesztegetett fáradságnak tartjuk mindaddig, mig a szakembereknek legalább $\frac{1}{5}$ része nem adja jelét annak, hogy óhajtja az egyesület létesülését; mert meg vagyunk győződve, hogy addig hiábavaló lenne minden jó akarat az ügy érdekében, mig 40-50 fényképész tetszésével nem találkozunk.

Az alapszabályok kidolgozására föltéve, hogy többen szövetkezünk annak meghányás-vetésére, szívesen vállalkozunk segítő társul s lapunkban azt készségesen közöljük is.

Az országos összejövételnek szintén hívei vagyunk, de korántsem ragaszkodunk ahhoz, hogy ez éppen itt nálunk Kolozsvárt történjék, mert ez oly félreesik a központtól, hogy néhány erdélyi fényképészen kívül más alig venne abban részt. Ez esetben pedig ott lennénk, a hol most vagyunk, a kínos közönyösségnél.

Nemcsak hiszszük, de tudjuk is, hogy mindaddig, mig a fővárosban, hol 30-40 fényképész lakik egy helyen,

mozgalom nem indul meg ez ügyben, mig néhány tehető s kiválóbb fővárosi szaktárs nem fog kezét a vidékiekkel, hogy lendítsenek a dolgon valamit, addig egyesületünk nem lesz; mert mig a fényképészekből álló nagy test szíve (a főváros szakemberei) nem lüktet, addig — ismerve tapasztalásból az alvó egyszerűtetet — egyesületünk eszméjének bolygatása szalmacsépelés lesz. A hol a közös érdek fölkarolása, a szakipar emelésének szükségérzete s a testvéri szövetkezés eszméje közös, általános lelkesedést nem tud ébreszteni: ott bármily szép legyen is a cél, bármily vonzó is a tárgy, véka alá rejtett mécs marad az a nélkül, hogy az eszme megvalósításának szüksége olyan fodrozó hullámokat verne, melyek hatása alatt a szétszórtan czirkáló hajók egy közös kikötőbe eveznének. A helyett, hogy fogynának a külföldi fényk. egyesületek magy ar tagjai, folyton szaporodnak, de e sajnos tapasztalat ellenére sem csüggedtünk el s ha néhány érdemes fővárosi szakember csatlakozik hozzánk, ha a vidék jelesbjei kezét fognak velünk, hogy közös erővel vivjük ki közös érdekünket, akkor egy év letelte előtt lesz már egyesületünk, melynek javáért mi mindig készek leszünk szavunkat följáánlani.

E szép és igazán a szög fejére ütő nyílt levelet külön lenyomatban nem adhattuk ki, mert áldozatot követel lapunk föntartása is, hanem — ne-hogy félreismertessünk és lankadó érdeklődéssel vádoltassunk — lapunk jelen számát minden hazai fényképésznek és műkedvelőnek megküldjük. Ha azután életjelt, fölpezsdülő buzgalmat látunk és az érdekeltek helyeslő támogatásával találkozunk, mi leszünk azok, kik először üdvözöljük a szaktársakat s elkövetünk mindent, hogy a hosszú vajudas után megszülessék egyesületünk, melynek érdekében felszólaltunk már akkor, midőn még magyar szaklapunk sem volt.

Más közvetítő eszközünk nincs a hazai szakemberek közt, mint ez a szerény lap s azért — minthogy e nyílt levelet commentarunkkal együtt minden

érdekelt fényképész olvashatja, azért kérjük őket vegyék kissé nagyobb érdeklődéssel ügyünket és tudassák velünk, vajjon — ha csakugyan létre jön egyesületünk — hajlandók lesznek-e tagjaivá lenni? Mi jövő évi első füzetünkben nyilvánosságra hozzuk azután azok névsorát, kik pártolni akarják az eddig ignorált ügyet, hogy tájékozást nyerhessenek mindazok, kik érdeklődnek az egyesület iránt. Adja az ég, hogy számosan nyujtsanak kezét s végre-valahára büszkén elmondhassuk, hogy nemcsak a külföldi szakemberek életrevalók, hanem mi is azok vagyunk, ha — a k a r u n k !

Szerk.

A fényképészek egyesületeiről.

(Egy kis statisztika.)

Nem tartom érdektelennek fontosabb czikkemmel kapcsolatban a fényképészek egyesületeiről néhány statisztikai részlet közlését. Az egyes társulatok alapításuk sorrendjében következnek s a vastagabb számok az alakulás évét jelentik, a nevek utániak pedig a tagok számát:

1853. „Photographic Society of Great Britain“ Londonban. 532. (tag.)

1855. „Manchester Photographic Society“ Londonban. 230.

1859. „South London Photographic Society“ Londonban. 191.

1861. „Photographische Gesellschaft“ Bécsben. 342. — „Société Française Photographique“ Marseilleben. 94.

— „Edinburgh Photographic Society“ Edinburgban. 247. — „Amateur Photographic Association“ Londonban. 85.

1862. „Glasgow Photographic Association“ Glasgowban. 135.

1863. „Photographischer Verein“ Berlinben. 175. — „Liverpool Amateur Photographic Association“. 58.

1865. „Cheltenham Amateur Photographic Society“. 78.

1867. „Oldham Photographic Society“ Oldhamban. 128.

1869. „Verein zur Förderung der Photographie“ Berlinben. 351.

1871. „Bristol and West of England Amateur Photographic Society“ Bristolban. 183.

1872. „Amsterdamsche Photographen Vereinigung“ Amsterdamban. 43.

1873. „Photographer's Benevolent Association“. 225. — „Photographische Gesellschaft“ Hambnrg-Altonában. 31.

1874. „West Biding of Yorkshire Photographic Society“ Bradfordban. 64.

— „Association Belge de Photographie“ Brüssellen. 262. — „Société Française de Photographie“ Párisban. 513.

1875. „Verein zur Pflege der Photographie und verwandter Künste“ Frankfurt a M.-ban. 136.

— „Photographischer Verein“ Brémában. 54. — „Société photographique“ Toulonban. 134.

— „Mutuelle photographique Belge“ Brüssellen. 72.

1876. „Reinisch-Westphälischer Verein zur Pflege der Photographie und verwandter Künste“ Kölnben. 60.

— „Scheffield Photographic Society“ Londonban. 45. — „Verein der Photographie-Gehilfen“ Berlinben. 46.

1877. „Deutscher Photographen Verein“ Weimarban. 241. — „Breslauer Photographen Verein“ Breslauban. 20.

1878. „Société Française des archives photographiques, historiques et monumentales“ Párisban. 176. — „Kasseler Photographen Verein“ Kasselben. 8.

1879. „Union photographique de France“ Párisban. 82. — „Photographischer Verein“ Nürnbergben. 36.

— „Münchener Photographische Gesellschaft“ Münchenben. 59. — „Photographic Society of Ireland“ Dublinban. 152.

Amerikában: „Photographic Section of the American Institut.“ New-Yorkban. — „Boston Photographic Association“ Bostonban. — „German Photographic Society“ New-Yorkban.

— „Photographic Society of Philadelphia“. — „Pennsylvania Photographic Association“ Philadelphiában. — „Eastern Ohio Photographic Association.“

— „National Photographic Association“ Sz.-Louisban. — „Chicago Photographic Association“ Chicagoban. — „Photographic Art Association“ Brooklynban. — „Maryland Photographic Association“ Baltimoreban. — „Photogra-

phic Association of the District of Columbia" Washingtonban. — „Buffalo Photographic Institute" Buffalóban. — „Indianapolis Photographic Association" Indianapolisban. — „Chicago Photographic Institute" Chicagóban. — „Photographic Association of Western Illinois" Galesburgban. — „Photographic Art Society of the Pacific" San-Franciscóban.

Van tehát összesen 52 fényképészeti egyesület Európában és Amerikában. Angol, francia, német vegyesen, csak magyar nincs egyetlenegy sem. Bizony, bizony, higgyék el fényképész uraim, nagy szégyen ez ránk nézve! De talán a közel jövőben már nem fog kelleni pirulnunk, mikor ismét megjelenik valahol ilyen kis statisztikai részlet! Adja az Isten, hogy úgy legyen!

H. V. M.

Gyakorlati fényképészet.

II.

Tapasztalatok a „nedves kezelés" körül.

Veress Ferencz öi.

(Vége)

Most már lássuk azt, hogy az alkalic ezüsfürdőnkre, illetve érzékeny lapunkra, minő hatással vannak? Előve meg kell jegyeznünk, hogy hatásuk bár egyenlő, de erejük különböző, a szénsavas kali vagy natron mérsékelt, míg az ammoniak roppant nagy erejű. Ha tehát tulságosan savanyú ezüsfürdönket fölhígított ammoniakkal közömbösítjük úgy, hogy kissé égvényes legyen, akkor a benne fürösztött és megvilágított bőrözetben a kép — vasoldattal reducalván — nagyon finom árnyéklatú és tiszta ugyan, de kissé gyönges megerősítést kíván, színe pedig vörhenyes szürke. Tehát az ammoniak — és több összeköttetése — az ezüsfürdőben készülő érzékeny bőrözetben a világosság hatására a jodbromezüst testecseit finomabb szétszóródásra izgatva fejtí ki.

A nagy — R. sz. 35–40° — meleg az ammoniakéhoz képest viszony-

lagos hatással szokott lenni a normális állapotú ezüsfürdőre, sőt — ha az említettnél még nagyobb a meleg — akkor is, ha a fürdő savanyúságra mutatna. A melegnek itt reducaló hatása lé-én, a meleg tehát a p p a n g ó világosság. A nagy meleg oly szintű hatással van a már megérzékenyített ezüstözött lapokra, hogy — ha meg nem világítanak is azokat — vasoldattal leöntetvén, megbarnulnak. Sajátságos, pedig így van! s az a legkülönösebb, hogy a világosság nem minden körülmény között zár magában meleget. Erről különben más helyen lesz alkalmunk még értekezni. Most végül még csak azt teszszük az elmondottakhoz: mily nagy színtő ereje van a melegnek s ez ellen való hatása a savanyúnak, eléggé bizonyítja egyik felejthetetlen tanítványunk Györffy Károly báró Afrikában nyert ama tapasztalata, hogy száraz lapjaira addig nem tudott fátyol nélkül tiszta negatívokat előállítani, míg azokat lemosásuk után és megszáradásuk előtt erős ecetes vízzel be nem öntötte, s midőn előidézte is, az előidézébe a rendelkezésnél sokkal több citromsavat kellett vegyítenie.

Nos vajjon az eddig elmondottak után ismerjük-e már minden sajátját az ezüsfürdőnek? Az olvasó maga mondja: nem! Tehát menjünk néhány lépéssel még tovább.

Egy sajátágos körülmény szokott némelykor ezüsfürdőnkénél előfordulni, melynek ha előjeleit tapasztalni kezdjük, végig fut rajtunk a hideg, elvesztjük étvágyunkat és kedvünket, de csak akkor, ha nem vagyunk elég gyakorlottak arra, hogy tüstént segíthessünk magunkon a bekövetkező catastropha elhárításával. Midőn a már hosszasan használt ezüsfürdőben fürösztött és megvilágított lapjaink előidézésénél, annak ellenére, hogy az ezüstmérő 11°-ot mutatott vala, negatívunk szürkés színű és kemény, azután átlátszó, kisebb-nagyobb üstökös és tű alakú foltcskákkal borított. Ezüsfürdönk ilyen állapotán úgy segítünk, ha abba — egy literre 4 grammot számítva — kevés

szénsavas natront tevén jól összerázzuk, széles szájú üvegbe töltvén a napra tesszük ki s addig hagyjuk ott, míg a natronból eleinte támadó zavarék mindinkább barnulva a fenekére ülepedik s a fürdő megtisztul. Meghűlésével más széles szájú üvegbe szűrjük át és ha a bele állított ezüstmérő 11°-nál kevesebbet mutatna, kívánt mennyiségű esővizet töltünk hozzá: ha pedig többet mutatna ezüstsót teszünk bele, jól összerázzuk, 1—2 óráig ismét a napsugáron hagyván megszűrjük s kísérletet teszünk vele. Ha lapjainkra fátyolosan hatna addig csepegtetünk jodtincturát, vagy ha ez kéznél nem volna 1:10 arányban hígított légenysavat, míg negatívjaink a legkisebb fátyoltól is mentek és tiszták lesznek. Ezen a bajon is túl lévén lássuk most már mi idézhetette azt elő?

A rendes jó minőségű ezüstoffürdőben számtalan lap fűrésztésével a jódnak és bromezüstnek, légenysavas sónak, aethernek és alkoholnak fölötte nagy tömegben való összegyülemése okozta a főttebb közölt s azután elhárított bajt.

Az így helyre hozott ezüstoffürdő sem maradhat mindig jó minőségben, előbb-utóbb ismét elromlik s némelykor úgy, hogy a főttebb közölt eljárásokkal már nem, csakis azzal segíthetünk rajta, ha az ezüstoffürdőt széles szájú főző-üvegbe s még egy aunyi felforralt vízbe vékony sugár alakjában töltjük, miközben üvegpálczával mindaddig kavargatjuk, míg az utolsó csepp is a forróvízbe hullott. Ez a művelet nagyon egyszerű, de csak az hajthatja hiba nélkül végre, a ki balkeze mozgásait is úgy tudja kormányozni, mint a jobbkezéét; ellenben, midőn a balkezeben levő edényből vékony sugárban tölti forróvízbe az ezüstoffürdőt és a jobb kezében levő üvegpálczával a vegyitéket kavarni kezdi: balkeze is — a jobb szerint — kezd körben mozogni s így nincs hatalmában az ezüstoffürdőt egyenkön vékony és csöndesen folyó sugárban tölteni a forróvízbe. — Így a vegyitékben sárgás csapadék támad, melytől tiszta itató-papírosan átszűr-

vén, mentjük meg, azután tűzön addig kell főznünk, míg a beleállított ezüstmérő 11°-ot mutat. Ekkor kihülése és megszárése után kísérlet alá vesszük s ha a negatív fátyolos n jöne elő, kívánt mennyiségű jodtincturát csöpögtetünk bele.

Az így újolag helyrehozott ezüstoffürdő határozatlan ideig szolgálatunkra lehet, míg a figyelmetlen eljárás következtében úgy elromlik, hogy az eddig ismert módokkal rajta segíteni többé már nem lehet s a következő alapos orvosláshoz kell folyamodnunk.

Az olyan ezüstoffürdőt, mely alijában elromlott, lepároló edénybe töltjük s egyenlő hőmérsékű tűzön tartjuk míg minden víz belőle elpárolgott s a hátramaradt tömeg nagy hólyagokban kezd felpuposodni; ekkor, hogy az ilyen hólyagok maguktól föl ne fakadhassanak és szét ne fűcscsennessenek, üvegpálczával fakasztjuk ki, azután tovább mindaddig hevítjük, míg a kezdetben támadt hólyagok elenyészttével lassankint folyóvá lesz. Ekkor — ha kimeneczen történik e művelet — a tüzelést megszüntetjük, ha pedig borszeszlámpa felett, akkor ezt kioltjuk s addig kavargatjuk tovább, míg a tömeg kaválás közben megkeményedik; végre azután kihűlni hagyjuk. Most eleinte kevés vízben oldjuk fel az ezüstsó tömegét s csak akkor töltünk hozzá több vizet, ha a belemártott ezüstmérő 11 foknál kevesebbet mutat. Ha ezzel is rendben vagyunk oldatuunkat megszűrjük: s a kísérlet után — ha szükségét látnok — kívánt mennyiségű jodtincturát csepegtetünk bele s így a mig el nem romlik — mert örökké úgy sém tarthat — ismét jó ezüstoffürdőhöz jutottunk.

E műveletnél különösen két körülményre kell olvasóinkat figyelmeztetnünk. Az első az, hogy mikor a tömeget olvadásiig pároltatjuk óvakodnunk kell, nehogy vízeseppek jöhessenek be, mert akkor sustorogva sok szétfűcscsenne belőle s nemcsak ruhánkban lenne kár, hanem az ezüstsó tömege is megkevesbedik; ezen felül még szemünkbe is fűcscsenhetvén nem csekély bajt támaszthatna. — A második kö-

rülmény az, — s ez a legnyomatékosabb — ha művelet közben ammoniakkal égvényesítettük volna sokszor az ezüsthürdöt, nehogy a kaválás és kemény dörzsölés közben fellobbanás történhessék, e művelettel inkább hagyjunk fel. Ez utóbbi esettől azonban csak akkor tarthatunk, ha — mint említők — sok ammoniakot tettünk volna az ezüsthürdőbe.

Némelykor azután megtörténik az is, hogy ezüsthürdünk végképen elromlik úgy, hogy még az előbbi alapos eljárással sem hozható helyre; akkor kénytelenek vagyunk azt a színezüst kiválasztására a többi gyűledék ezüstoldat közé önteni.

Ime: az ezüsthürdő körül előforduló főbb jelenségek közül azokat adtuk elő lehető rövidséggel, melyeket hosszas gyakorlataink közben nevezetes munkákból s a mi tapasztalataink útján is gyűjtöttünk össze, de még ez nem minden. A mint mondók csak főbb jelenségei ama körülményeknek, melyek művelet közben elősegítve vagy akadályozva tűnnek föl; némelyek pedig csak lappangva üzik romboló hatásukat; amazokon tüstént, ezeken csak szorgalmas megfigyelés után segíthet a gyakorlott ész. Nagyon ki kellene terjeszteni tapasztalataink leírását, ha mindezeket egyenként akarnók részletesen tárgyalni, erre ha jutna is időnk és volna is kedvünk azük terünk korlátoz, terünk szélesbitésére pedig sem kormányunk sem az érdekelt szakemberek segédkezet nem nyújtanak.

E lapokban itt-ott már többször hangsúlyoztuk azt, hogy ha szép pályánkon minél öntudatosabban működünk, azaz: ha minél inkább tudjuk rajta tájékozni magunkat, az itt-ott felöltő hibákon annál könnyebben segíthetünk, különösen akkor, ha minden más nemű szükséges kellékek mellett e három tulajdonság: „tisztaság, szorgalom és türelem” vértünkben van és eltöltik lelkünket; ha ezek valamelyike nem is volna meg, erős akaratumk legyen rá s megszerezhetjük. Az, a mi a jóban való előhaladás körül gátolhat nem más, mint a rest-

ség, enrek magunkban való legyőzése után a siker szép munkánk után vajmi édes diadal öntudatumkban!...

Észrevételek Takácsi úr nézeteire.

Rottmann Farkastól.

Vajjon jutott-e már valakinek eszébe megkérdezni a péktől, hogyan lesz a kenyér? Alig hiszem, mert föl-téve, hogy tudna rá felelni, a kérdezők közt nehezen találna oly egyénre, ki a vegyfolyamat megérténé. Egy kisé bővebb vegytani tudomány szükséges ahhoz. A keményítóből lesz cukor, ez az erjedő csira által felbomlik szénsavvá ez alkokollá; az előbbi mint gáz a tiszta alkotása miatt el nem illanhat, hanem apró buborékok alakjában tartja azt felduzzasztva; s eltekintve attól, hogy a hő által izlésünknek, de még jobban egészségünknek annál inkább megfelel, egyszersmind a hő megöli a csirákat és a tésztát a további felbomlástól megóvjá, mert jól tudjuk, hogy az erjedés a végfelbomlásnak első stadiuma.

A vásárlók rendszeren oly egyének, kik előtt igen közönyös az egész processus és a kik előtt nem az, ugyan mért kérdeznék egy egyszerű mesterembertől azt, a mit tán ők a chemiából már régen tudnak. Így van ez a cserző vargával, a szappanfőzővel s más vegyi technikából álló mesterséggel, vagy ha felelné is olyan feleletet tudna adni, mint az egyszeri városgazda, ki csikorgó téli időben a szabadban meszet oltatott; t. i. midőn a hideg kútvizet ráöntette, természetesen felforrott. A jelenlevő kisbíró azt kérdezte a gazdától, no már mint okosabb belső embertől, hogy hát miért is van az? a méz is hideg, a víz is, tüzet meg nem kell alája rakni és mégis felforr?! Erre a gazda pipáját egyik szája szögletéből a másikba taszítván, nagyot köszörült a torkán s bölcsen így felelt: Hát hiszen tudod öcsém sok furcsa dolog történik ezen a világon!... Értem gazd' uram!

Nem így mi fényképészek. Nekünk más publicummal van dolgunk, mert

lehet valaki doctor juris, philosophiae, de még végzett gyógyszerész is a nélkül, hogy a fényképészeti chemiát is ismerné bővebben s ha egy ilyen ember intéz hozzánk kérdést, csak nem felelhetünk a városgazda szavaival. Kitérőleg sem szólhatunk, mert lenézének bennünket, mint a „Kohlmarkts-Brudereket,” mivel mindenki tudja, hogy már a fényképészet többé nem mysticum. Velem történt, éppen egy vaskezeskedésben voltam, midőn egy tudományos ember kérdezé tőlem a fényképen végbemenő vegytani változásokat, mire a kereskedő gúnyosan mondá: Hisz ő azt nem érti, mert a fényképészek foglalkozásukat csak mint mesterséget tanulják. „Bocsánat uram, mondám, mi még azt is tudjuk mi a különbség az öntöttvas, az aczél és kalapálható vas közt, sőt még azt is megmondhatjuk, hogy a Bessemer-féle aczél készítésénél mi megy végbe; hát uraságod tudja-e? (tudja ám, hogy adja mázsáját!) Ne tessék szép tudományunkat mesterséggé lealacsonyítani.” — No de nem is művészet! — Igaz, hogy nem, de egy gyönyörű szép és intelligens tudomány! Ugy van uraim, nevezzük azt az őt megillető néven. Ne engedjük lealacsonyítani a mesterségit, de ne is iparkodjunk azt művészté fölemelni, mert nem lehet!*) Lamartine szavai sem egyebek, mint költői phrazis, felel rá népdalunk:

Ne mondj engem rózsádnak,
Ne mondj engem galambodnak,
Tied vagyok s a mi vagyok
Az maradok.

Hát követelhetjük-e, hogy a tudománnyal foglalkozó tudományos feleletet is adjon? Én nagyon szegényleném, ha a photolythographia, photozink, vagy platinkép felől való kérdésre helyes feleletet nem tudnék adni. Csekély árért lehet az ezekre vonatkozó műveket megszerezni, csak hogy biz' azokat át is kell olvasni.

Miként fogadják a colléga urak nézeteimet? erre igen egyszerűen én is felelhetek.

A. vegyészek helyeslik, a nem ve-

gyészek talán elővesznek egy kis theoriát is, a közönyösekkal őszintén szólva nem törődöm.

Volt idő, mikor a fényképészet katonáit legtöbbszörre a gyógyszerészek és tudományos emberek köréből sorozta be; volt is tekintélye, mert az önérzetes, öntudatos büszkeség nem engedte azt hirében csökkenni, sőt iparkodott a színvonalon felül is emelni. De csakhamar hire ment a könnyen kezelhető és gyorsan gazdagító foglalkozásnak, a 45 frtos „Dilettanten-Kofferek“-nek, és a mi legfájdalmasabb a 25 frtos lelkiismeretlen tanítóknak, a minek következtében csak úgy özönlöttek a fényképész-jelöltek terünkre, mint a gomba meleg eső után, Apolló a Musagetes elé, fainak valíván magukat s elég erőseknek arra, hogy a nap sugarait kormányozzák, kezükbe kapva a gyepőt hajtották volna a kímért úton, de ha a kalapáccsal tudtak is bánni, a nap sugarai kisiklottak kezeikből és Zeus apa észrevette a sok kontár kocsi, nagyon is röstelte, hogy unokái így szaporodának, lesújtá a Phaetonokat ezt adván nekik leczkéül: ne tovább a kaptafánál!

Itt alkalmilag el nem mulaszthatom, hogy állításaim bebizonyítására egy példát föl ne hozzak. Néhány évvel ezelőtt a Bánságban kerestem a fényképészek Eldorádóját, vagy két hétig vártam már a sült galambot, de az nemcsak a számba nem repült, sőt még a szagát sem éreztem. Végre akadt néhány levételem s iparkodtam is azokból egy-egy példányt a kirakatba elhelyezni, minek azután lett is hatása. Midőn egyszer a helybeli első tanító, a segédlelkész és még egy igen művelt intelligens úr látogattak meg, igen reserválva tartották magukat a társalgás közben. Egyik azonban mégis ezt kérdé tőlem: Miféle folyadék az, melybe az üveget mártja? — Én is egész laconice feleletem: Arg. nitr. solutio. — És az, a mivel leönti, midőn azt beviszi? — Ferrum sulf. oxydulat. jól megkülönböztetve az oxydtól, mert ennek nincsen reducaló hatása. — Ön, mint látom a praeparatumokat tudo-

*) Hát a közkatonából nem lehet generalis? . . .

mányos nevőkön ismeri? — Némileg a társalgás élénkebb kezdett lenni, végre kisült, hogy azért nem volt foglalkozásom, mert nem láttak odavaló képeket a kirakatban. Minden eddig ott megjelent fényképésznek szép képei voltak a kirakatban s ők milyeket készítettek? Ez már magában véve elég volna, de most jön a java. Ha keresték, otthon igen ritkán találták, hanem rendszeren a csapszékben s legtöbbszörre illuminált állapotban, mert a foglalt fölszedték s azzal megugrottak!.. Csak csodálkoztak rajta, hogy egy utazó fényképész miként lehet tisztességes ember. Én tehát helyreállítottam körükben az utazó fényképészek becsületét. Az előbbiekhöz mondhatok még egyet, mely nem olyan drasticus ugyan, de nem is dicséretes.

Itt van a vastág kenyéririgység és kapzsiság, mely itt-ott máris oly mérvet öltött, hogy még a fényes titulust sem kímélve, házaló zsidók módjára mennek vele utazni, pedig alig azért adták nekik, hogy egy szegényesen tengődő családapa elől elvegyék a titúlussal a kenyeret. Felhasználva mindent pl. a primadonnának és ballerínának phantasticus képeit a kirakatban, ütik a nagy dobot, harsogtatják a tárogatót, csak hogy az értelmetlen publicumot oda cs logassák s ők mit készítenek? No a legjobb esetben egy közönséges fényképet! — Most nem régiben volt alkalom látni oly dolgokat, a melyek tám lehűtik egy kevéssé a telhetetlen kapzsiságot, mert a fényes titulust be akarták perelni a primitiv kiállítású képek miatt. Bleibe im Lande und nähre dich redlich. Ha éppen kell, a névvel is szolgálhatok.

Most már lássuk a medvét.

Igen tisztelt Takácsi úr, mint műkedvelő nem lehetett soha oly helyzetben, (óvja is az ég attól,) hogy a mondottakat úgy annyira átérezte volna, mint én, midőn az ily kapzsi embereket csak úgy rázhattam le nyakamról, hogy 75 krért készítettem 3 képet, „a hogy te, én is úgy.“ Igaz, sóvány falat, de bocsánat, én éhezem! De mégis meg vagyok győződve, hogy

T. úr is éppen mint műkedvelő szívesebben látná egész testületünket jó chemikusokból és physikusokból állva. A mellett, hogy a chemiának adom a rajz felett az elsőséget, meg akarom T. urat győzni, hogy milyen tekintetben áll előttem a rajz, hogy még mielőtt b. cikke megjelent a molnárról vett találó hasonlatot, mely talán kisé séántított, kiigazitva, abból kiismerni szíveskedjék. Én állításommal még nem csaptam át a szélsőségbe mint Rupprecht úr tevé, ki a chemiat egészen mellőzi, mert én egyelőre 1%-ot szentelék a retouch-nak. Legyen bár több százalék is, a kinek hogy tetszik, de legyen szabad erre is egy egyéni nézetet felhoznom. Midőn a legnagyobb magyar és kitűnő nemzetgazda Széchenyi I. gróf a gazdálkodásról szónokolva felhozá Belgiumot például, melynek kis tere mellett oly sok vagyona van, mert minden perczet munkára fordítanak, egy gubás hazafi elásítá magát és így szólt: Hej de jó, hogy nekünk nem kell annyit dolgozni! Vajjon nincs-e a paraszt philosophiának egy kis igazsága?.. Azt kérdem a collega uraktól, vajjon hol veszik a szemfényt, az optikusnál-e vagy a droguistánál, és olcsón-e, hogy pazarul bánjanak vele? Nem elég a jó matrice-ot kiretouch-álni, hogy még a 12 copiát is kipettyegtetik írónnal, touch-sal és „hif was helfen kann“-nal? Vajjon lelkiismeretes dolgot akarnak-e végezni? Helyes, ha egy olyan képről van szó, melyet mint családi ereklyét őriznek és valóban egy állandó kép; de egy fitymáló kissaszony szeszélyének hódoljak, a ki itt-ott szétosztogatja mit sem gondolva többé velük, azért áldozzam föl szemem fényét, hogy 35 éves koromban csakis két jó domború szemüvegen lássak — enni? Minek nevezzem ezt? rútabb ez a legvastagabb kenyéririgységnél, mert ezzel iparkodnak társaik elől elvenni a falatot. Láttam egy éltes collegát retouch-álni 2 erős szemüvegen és még egy olvasó üvegen át. Midőn elébe tarték egy képet és kérdem, miért vakítja magát, nem elég jó az ilyen, mely positiv nincsen retouch-álva? így felelt: No már csakugyan fogadok egy positiv-

retoucheurt, hadd vakúljon ő is! — Ez legalább humannus gondolkodás!

Az aesthetika kívül áll a vitán.

Még mindig előttem a kérdés, mit is tanuljon a fényképész a társaságok körében? Görbe lábakat és pupos hátakat reprodukálni? Határozottan állíthatom, hogy 100 egyén közt 90 százaléknak kezei czombjaikra téve maradnának előre nyújtott nyakkal. Hány tapasztalhatta már, hogy az az elmaradhatatlan szivar, rajta a meggyült hamú mily esetlen helyre kerül. Van ennek még egy másik oldala is. Egy társaságnak egyénei még csak megközelítőleg sem ülnek annyira ugyanabban a síkban, hogy a legjobb applanat is ki tudná a distantiát egyenlíteni. Sokszor 2—3 méternyi távolság is van az előtér- és háttérben ülők közt s ha már most a művész az előtér vagy a háttér levételét tüzi feladatául, kérdem, ki fogadna el oly képet, melyen az egyik térben levők el lennének mosódva? Ha a legkisebb diaphragma segítségével történhetnék, kérdés, hol vannak még azok az érzékeny praeparatumok? Föl van-e már találva a fényképészetben minden, hogy csak a rajzra fektessük a fősúlyt? Láttam nem régen egy természet után dolgozó fényképészt, midőn egy családot vett le, nagy nehezen el tudta őket helyezni, de egy kis fucskának hely már éppen nem jutott; kapta tehát magát és oda ültette a csoport szélére egy kis ládikára s olyanhá változott a kép, milyent az aesthetika még családi körben sem engedne meg. Nagyon jó volna egy családot 5—6 játszó gyermekkel levenni, midőn ezek a gyermeki öröm egész bevével futnak az a broncsos, ütök a labdát egymást kergetve, ámde jól tudjuk, hogy sem Dalmayer sem az emulsió nem elegendők arra még a közönséges körülmények közt sem, hogy a kis nyüzsgő és virgoncz teremtesek képét hiven megörökítse. A púpos hátú vivókat illetve csak az a hiba, hogy a nyilvánosság elé került képek.

Takácsi úr orvosságot kér a fényképészek elszaporodása ellen. Erre felkiáltásom első pillanatában nem is gondoltam. Az orvosi tudomány nagyon

régi és mégis csak 6 specificával bír; hát hogyan tudnék én e rövid idő óta grassáló betegség ellen gyökeresen ható szert ajánlani? Az orvos első feladata a bajt lényegében megismerni s midőn a bakteriák, sőt még a bacciliák is eléggé ismeretesek, gondolhat csak orvosságra, mely lehet negatív és pozitív.

A bajt a fentebbiekből már ismerjük, orvosságul tehát a következőket merném ajánlani: negative: A fényképész urak ne fogadjanak fel olyan tanulót, kinek legalább is annyi előtudománya nincs, hogy némi utbaigazítással a természettudomány főbb és lényeges tételeit megtanulhassa. Positive pedig: Ugy a hogy nemcsak a gépészek, hanem a kazánfűtőnek is kell vizsgálatot tenni, mielőtt nyilvános működéshez fogna; ezt jogosan követelhetjük a fényképésztől is. A gyógyszerész nem adja ugyan ki a mérget, ha csak biztosan nem tudja, hogy a fényképészeknek kell, mert a törvény tiltja ezt neki, miért ne lehetne tehát arra is törvény, hogy a ki ezekkel dolgozik, mint a fényk. is, számot adjon tudományáról és arról hogy e mérgek alkotó részeit, hatását, természetét, ellenszereit stb. alaposan ismeri, mert már úgyszólván sok szerencsétlenség történt tapintatlan fényképészek közbenjárása folytán; a szegény és tudatlan embert könnyen megvesztegették pár forinttal a cnyankali kiadására, a mi egy kellően iskolázott szakemberrel soha nem történhetik meg, ha nem akar jószántából a veszélyes játékban részt venni. Tehát egy tudományosan képzett fényképész a felsorolt bajokon mind segíthetne. A kik már practizálnak maradjanak, mert — mint T. úr is helyesen mondja — a Dunába nem fojthatjuk őket, de a jövő fényképészei tanult emberek legyenek. Míg a vizsgálatot a chemiából bizonyos fokig le nem tette, ne legyen neki megengedve az önálló működés, s pár év múlva látjuk majd, hogy mily „sokan vannak a hivatottak, de kevesen a választottak!” Ha így lesz, sok derék és tanult gyógyszerész fog ismét e pályához és akkor nem lesznek kénytelenek vasárnapi mellékkeresetül 3 hatosért dolgozni.

A mi pedig az európai fényképészek egyesületét, congressusát illeti, nem értett meg a cikkíró egészen, mert nem is fejtettem ki teljesen erre czélzó nézeteimet, habár ezek is csak egyéniék. Én a következőképen értelmezem azt: Az összes európai fényképészeket, sőt még az amerikaiakat is föl kellene hívni, hogy évenként igen csekély összeget fizessenek; az összegyűlt díjakat egy társaság kezelné, melynek bárhol lehetne székhelye, Párisban, Pétervártt, Londonban vagy másutt s ez szerkesztene egy szaklapot. S mivelhogy a tudomány cosmopolita s hogy a különböző ajkú nemzetségeknek a lap nyelve ellen ne legyen kifogásuk, szerkesztessék az universalis nyelven, pl. latinul. A lap minden nemzet egyesületének küldessék el s ők azután fordíttassák le a maguk nyelvére s terjesztessék a tagok közt. Ez ugyebár nem oly ábrándos és nem is megvetendő eszme s csak 2—3 év kellene kiviteléhez, így tehát mi is megérhetjük azt. A központi társulatnak mindig lenne annyi pénze, hogy díjakat tüzzön ki és jutalmakat osszson az érdemeseknek, így nem lennének kénytelenek német gorombaságot tūrni, mert (legyünk őszinték) ha a photolythographiáról, zinkographiáról, vagy a legújabb platinotipiáról stb. akarunk valamit tudni, a magyar irodalomban (fájdalom!) mit sem találunk s a németek ezekben már gazdagok. A magyar fényképész igen távol van a francia- és angoltól, hogy azok nyelvét megtanulja (s ki tudja nem lennének e ők még gorombábbak?...) de a németekkel körül van véve s ezek nyelve úgy ragad akaratlanul az emberre, mint a . . . . . vagy tán „csehül discouráljunk?” Mégis inkább a német, mint cseh gorombaság, mert ez utóbbi nagyon vastagon érezteti vonzalmát irántunk, azután meg szegényebbek is mint mi. Ha megszületnék a főntebb vázolt nemzetközi egyesület, könnyen elbánnánk a Krohéhoz hasonló titkokat kínálókkal, mert utasítanók, hogy mutassa be találmányát a társaságnak s ha valóban olyan értékes a titok, megkapja érte jutalmát s az köz-

tudomássá lesz. Így nemde meg lenne szüntetve minden „schwindlerei?” — Talán hajlandó is lenne ez eszme kivitelére minden értelmes fényképész, de azt nem szabad tudnia, hogy magyar emberé, mert akkor embriójában hal meg. — Még azt a kérdést intézhetné valaki hozzám, hogy milyen nyelven küldessenek a cikkek a centrumhoz? Szintén latin nyelven, s minthogy minden falunak csak van egy lelkésze, a ki azt szívesen lefordítja, nem lenne olyan nagy akadály a közvetítésnél.

Legyen meggyőződve t. Takácsi úr, hogy én vagyok az egyedüli, ki az ön eszméiért a legbensőbb hálát érzem, mert ha ön azon égető kérdésekben szót nem emel, első szavam is visszahangzás nélkül vész el a pusztában. Így lesz más is, a ki be fogja látni, hogy úgy az ön előtt, mint én előttem felmerült gondolatok megérdemlik a komolyabb megfontolást s én egyebet nem is kívánok. Nincs semmi megbocsátani való, mert mindenki köteles eszméit a közcél javára a nyilvánosság elé hozni. A többség, vagyis helyesebben szólva: a tudósok ítélete legyen a döntő.

Remélem, hogy mind a ketten fogunk mihamarabb ismét találkozni e lapok hasábjain! (Mi is reméljük. Szerk.)

A gyakorlati photokeramikáról.

Veress Ferenczről.

(Vége.)

Most veszünk egy negyed vagy akár egész iv nagyságú nyirkított papírt, melyet jóval előbb tetszészerinti mennyiségben vizesített itatópapiros közé raktunk s úgy borítottuk a tálczában levő gelatine-ra, mintha ezüsfürdőre borították; öt perczig hagyván rajta kis sé sebesen leveszszük s valami vízirányosan helyezett hideg testre, vastag üveg-, vas- vagy márványlapra gelatine-eos felével fölfelé teszszük; itt — míg egy második lapot fürösztünk — már annyira megheged a gelatine, hogy e célra való gyalult vékony deszkára tehetjük; abból a célból pedig, hogy száradás közben össze ne göngyöld-

hessék, széleinél 4—6 mérnökszegecskével a deszkához akasztjuk.

Elkészíthetjük másféle eljárással is a papirokat. Ugyanis: Nem tálczába, hanem széles üvegbe szűrjük a gelatine-t; a papirosokat pedig egyenes és vékony deszkára feszítjük; széles, lapos és lágy szőreccettel úgy kenjük be gelatine-nal, hogy ne csak egyenlő arányosan legyen elterülve, hanem lég-hőanyagok se támadhassanak; ez megtörténvén, vizirányosan álló asztalra tesszük a megrehedésig; azután szelős hajlékban élükre állítva, száradni hagyjuk. Akár azt is tehetjük, hogy a papirosokat nem úszatjuk, hanem a meleg gelatine-ba egészen belemártjuk; három percz múlva lassan kivevén, a papiros nagysága szerint kifeszített kettős galandra felül és alul tűzzük; és pedig azért kell az alsó felét is megtűznünk, hogy száradás közben össze ne göngyölödhessenek.

Ha az így vagy amúgy tetszés szerinti mennyiségben elkészített és jól kiszáritott papirokat meg is simíthatjuk, a chlorezüstcolloodium rajtuk, behuzás közben, nemcsak könnyebben terjed, hanem később a rajtuk elkészült kép is szebb. A papirosnak alap, bágyadt fényo, melyet a simítással nyert, a kép árnyékaitain áttükröződvény, különös, de nem hátrányos jelleget nyer a kép.

A papirost chlorezüst-colloodiumozásra 4 mm-nél kisebb üveglapra tesszük, s hogy ezen a papir laposan lehessen a két hosszabb oldalánál fogva 1—2 cm-ternyi széles üveglap-szelletel olyan csiptetővel szorítjuk az üveglaphoz, mint minőkkel az ezüstözött papirokat szoktuk megszáradás végett, galandra csiptetni. Így a papirosnak colloodiummal való behuzása nem járhat nehézséggel, nem folyhatik az üveglap és a papiros közé. Mielőtt azonban colloodiumoznánk egyszer se feledjük el a papirost lágy ecsettel leporozni azért, hogy idegen anyagok, melyek később a képből pecsétet okoznának — a colloodiumba ne vegyülhessenek. Azután a papírra töltött fölös colloodiumot sohase töltjük a tömegbe vissza, hanem más üvegbe tett töl-

csérbe, melynek nyakában maró kalivagy maró natronban főzött s azután jól kimosott gyapot van, hová mikor az utolsó csepp már csak lenyúlik a csiptetőket leveszszük s a papirost száradás végett kifeszített kettős galandra felet és alant tűzzük fel azért, hogy száradás közben össze ne göngyölödhessenek. Ha pedig a töleséren átszűrt colloodium többszöri használás, behuzás közben nagyon megvastagodnék, egyenlő mennyiségben vegyített alkohollal és aetherrel kell kivánt minőségre fölhigítanunk, de ne feledjük el azt, hogy minél vékonyabb a chlorezüstcolloodium, a vele készült kép később annál erőtelenebb; minél vastagabb, a kép annál erősebb, de egyenlőleg annál nehezebben kerül el a papiroson, különösen akkor, ha benne a tömeghez képest kevés kanadai balzsam, riczinusolaj vagy glycerin van. A colloodiumozott papiros hetekig, sőt szénsavas natronban előbb megáztatott azután megszáritott itatópapiros lapjai között és súlyos testtel lenyomtatva havokig is elállván, egyszerűre nagyobb számmal is készíthetünk, ha körülményeink megengedik vagy éppen purancsolnák.

Papír helyett nagyon krétás és bágyadt fényű vékony vagy vastag finom kártya papírt is előkészíthetünk a föntebbi eljárással azzal a különbséggel, hogy a gelatine-t még kétszer annyi vízben kell fölhigítanunk. Az ilyen (glasse) kartonokra készült chlorezüst colloodium-képek eszményi szépek. A képeknek tetszés szerinti alapszint úgy adhatunk, ha a gelatine-ba kevés füstétet teszünk. — A képek sajtolása csak úgy történik, mint a közönséges chlorezüstös fehérnyepapirossal, azzal a különbséggel, hogy valamivel erősebben kell hagynunk, mert a natron inkább megtámadja azt. De ha a képeket Rhodan-fürdőben színezzük, akkor a kelletténél erősebben nem szükség nyomtatnunk, mert e fürdőben nem hogy gyengülnének, sőt még meg is erősödnek. Ha azt akarnánk, hogy képeink a szokottnál gyorsabban készüljenek, akkor a sajtóba szükséges plús, manzeszter vagy flanel-pótlékokat olyan szekrényben tartjuk éjjelen-

kint, melynek szitaszövettel elválasztott fenekén egy rész már elmállott, oltatlan mész és két rész szénsavas ammonium van. Minél inkább át vannak hatva a szövetpótlékok azok gázától, a képek nemcsak annál gyorsabban másolódnak, hanem színeződnek is, színük is szebb szokott lenni, mint különben. — Ez a tapasztalatunk nemcsak a chlomezüst-collodiumos képeknél, hanem a közönséges chlomezüstös fehérnyeképeknél is megvan. Különben a chlomezüst-collodiumos képek az aranyozó oldatokban korántsem oly változósak, mint a nagyon sokszor igen finnyás fehérnyepapírra készültek. Egy alkalmatlan nehézséggel azonban mégis küzdenünk kell velük az aranyozás, natronozás és kimosás közben; ez az akadály pedig az, hogy mihelyt folyadékba tesszük tüstént össze gyöngyölnének annyira, hogy alig lehet azokat csak valamennyire is kiegyenesítenünk; de ha csak kevés leleményességgel bíránk is azal fogunk ki rajtuk hamar, hogy nagy kiterjedésű lapos tálczába 2–3 centiméternyinél nem töltünk több vizet vagy folyadékot és a képeket színükkel lefelé fordítjuk, így a képek szélei a tálcza fenekéhez feszülvén össze nem gyöngyölhetnek. Van ezen kívül más módja is, az t. i., hogy nagyon kevés timsót és csersavat tartalmazó forró vizen huzzuk keresztül azokat, így azután laposan maradnak és minden akadály nélkül a dolog végéig kezelhetők.

A chlomezüst-collodiumos képeket aranyozás előtt, mivel nincs rajtuk fölös ezüstsó, nem szükséges kimosnunk, mint a fehérnyés papírra készült képeket szokás; tehát a sajtolás után tüstént aranyoznunk lehet. Főntebb mondtak már azt, hogy színezésükre akárminő módon készült aranyoldatot használhatunk, csak hogy a rendesnél higabb állapotú, tehát olyant, mely a használat közben félig meddig meggyöngült; ha pedig egészen újat akarnánk használni, még egyszer annyi vízzel kell azt főlelegyítenünk. Azt is megjegyeztük, hogy itt az úgy nevezett Rhodan-féle arany-fürdőt jó sikerrel lehet használ-

nunk, lássuk tehát hogyan kell ezt a nevezetes fürdőt készíteni.

Egy gramm chloraranyat 200 ccm. tiszta eső- vagy lepárolt vízben feloldván, kis adagokban és szünet nélküli keverés közben olyan oldatba vegyítünk, mely egy liter esővízben felosztott 12 gr. kéncyanammoniumból áll. A két oldat összelegyítése után sárgás szín támad; megvárjuk míg ez elenyészik s csak azután kezdjük benne színezni a képeket. Ez a színező állandó s ha sokszori használat után meggyengül: készletben levő újunk hozzá elegyítésével erősítjük meg koronkint s ebben nemcsak az ilyen képeket színezhajtuk, hanem fehérnyés papírra készüteknek is kellemes biborszínben játszó barna vagy kékes színt lehet adnunk s még azzal az előnyvel jár, hogy a képeket nem szükséges a kellelénél sötétebben nyomtatnunk.

A következő Rhadan-fürdőbe még kevesebb arany szükséges, mint az előbbibe; ugyanis: 500 ccm. tiszta vízben 80 gr. kéncyanammoniumot — sulphocyanammonium, — 20 gr. olvasztott eczet savannus natront és 10 gr. közönséges házi sót — chlorammonium, más üvegben 250 milligr. chloraranyat 500 ccm. vízben oldunk fel s azután kevesenkint, kavarás közben, az előbbi oldatba vegyítjük. Színezésük után a képeket tiszta vízben megöblintjük, 100 gr. alkénecs-savas natron egy liter víz oldatában állandósítjuk, jól kimossuk s szikkadt állapotukban kartonokra oly keményítő csirizzel ragasztjuk, melybe előbb, hogy romlott ne lehessen, kevés alkoholt töltöttünk. Hogy pedig a kész képek könnyen el ne karczolódhassanak egyenlő mennyiségű, előbb habbá vert tojás fehér- és vízből álló vegyítékbe mártjuk felragasztásuk után tüstént, azután megszáradásukkal a rajtuk levő kisebb hibákat kijavítjuk, megsimítjuk, s az ily gyönyörű szép tiszta képeket átadjuk a használatnak.

Ezek után a chlomezüst-collodiumnak még egy más alkalmazására terehetünk át, mely a következőkből áll: Mintán tiszta arabiai mézgát vízben szirup-vastagságra feloldottunk, akárminő erős írópapírt ivnedyedekre

vagdalunk és nedves tiszta itatópapir-lapok közé nyirkúlni rakunk. E közben lapos tálczába vizet töltünk s erre egy már megnyirkult papírt úgy eresztünk rá, mint az ezüstműrdőre szokás; 2—3 perczig tartó rajta-hagyása után csöndesen kiemeljük s lecsopogásával megfelelő nagyságú egyenes és tiszta üveglapra úgy teszszük le, hogy a papír és az üveglap között legkisebb léghólyag se támadhasson; ha ez így sikerül a papír oly simán lapúl az üveglapra, mintha rá ragasztottuk volna. Most előveszszük a feloldott és tisztára megszállt szirup-vas-tagságú arabiai mézgát és széles serteszőr-ecsetet belemártva a papírost egyenletesen huzzuk be vele lassan azért, nehogy az arabiai mézga léghólyagokat vethessen; ezután száradás végett — kifeszített kettős galandra — felül és alul tűzzük vagy csipetőkkel felszorítjuk. Minthogy ez a művelet gyorsan végrehajtható, sok papírt előkészíthetünk s miután jól kiszáradtak simitó gépen rendre átbocsátjuk azokat. További használat végett két súlyos deszka között azután száraz helyen évekig eltarthatók.

Az ily papírt széleinél fogva akár üveglapra, akár vékony, de egyenes deszkára megnedvesített arabiai méz-gás papír szeletecskéekkel néhány helyen le kell ragasztgatnunk azért, hogy a lapon egyenesen lehessen s chlorezüst collodiummal éppen úgy öntjük be, mint jódecollodiummal az üveglapokat szokás. A méz-gás papíron a chlorezüst-collodium oly egyenletesen terül el, mint az üveglapon, nem jár tehát a beöntés nagy nehézséggel s éppen ezért egy csepp collodium sem mehet kárba. Így több gumis papírt huzhatunk be, s miután az üveglapon vagy akár a deszkán sötétben teljesen kiszáradtak, kettésével és színükkel egymásra téve és sajtóba szorítva sok ideig eltarthatók fekete papírba vagy staniolba csomagoltan. Sajtóban tartanunk azért is nagyon helyes, mert a lapok szépen ki-egyenesedve maradnak s később a negatív-képre könnyebben lapúlhatnak rá.

A negatív-képről a másolás éppen úgy történik, mint a már fentebb kö-

zölt eljárásoknál, azzal a kevés különbséggel, hogy itt 1 vagy 1 és fél szín-árnyéklattal sötétebbre kell másolnunk különösen akkor, ha nem Rhodan-fürdőben történnék a színezés. A színezést azonban itt nem úgy kell kezelni, mint amazoknál: itt ha nagyobb képekkel, 1 negyed ív nagyságúakkal van dolgunk, akkor csaknem mindenket egyenkint kell kezelnünk; ezt a fáradságot képeink szépsége bizonyára meg is érdemli. Kisded képekből azonban egyszerre többet is lehet kezel-nünk; ezúttal azonban vegyünk kísér-letképen csak $\frac{1}{4}$ ív nagyságút. Ezt egy tálcza vízbe teszszük, melybe előbb a képnél valamivel nagyobb üveglapot tettünk. A gumi néhány percz múlva feloszolván a kép a víz tetejére kerül; ekkor a méz-gás papírt használatra ismét kiveszszük és száradni félreteszszük; a képről a vizet letöltvén, az a tálcza fenekén levő üveglapon marad; most ismét tiszta vizet töltünk rá s a képet az üveglapra igazítván, a tálczá-ból átteszszük az aranyozóba, hol csak néhány perczig marad, ha az aranyozó nem nagyon gyöngö; innen ismét az üveglappal halászszuk ki s csap alatt kissé leöblintvén gyöngö natronoldatba teszszük 5—6 perczig, azután tiszta vizes tálczába, hol 15 perczig marad, miközben háromszor újítjuk meg rajta a vizet. Ha a chlore-collodium nem vala nagyon vékony, akkor egyszerre több képet is kezelhetünk éppen úgy, mintha papírképek volnának, ellenben pedig nagyon csinján kell a finom hártaké-pekkel bánnunk, hogy se nagyon meg ne rücskölődjének se el ne szakadhas-sanak.

Lássuk most miféle célra használhatjuk föl e képet?

Mindenekelőtt a képnél, körben, 2 cm-éternél nagyobb megtisztított üveglapot veszünk s arra néhány csepp aetherben töményesülve feloldott fehér viaszt csepegtetünk; ezt egyenletesen tiszta lenronggyal addig dörgöljük el, míg alig látszik némi nyoma a viasz-nak; azután közönséges normalis collo-diummal behuzzuk és megszáradni hagyjuk. Még sokkal egyszerűbb, ha az aetherben feloldott viasz helyett fino-

man megtört zsirlával dörögöljük be az üveglapot s azután colloidiumozzuk. Erre az üveglapra halászszuk ki a tiszta vízben levő képet úgy, hogy az üveg kellő közepén lehessen, azután félig-meddig leendő megszáradás végett élével állítva föl itató papírra félretesszük. Ezután 100 gr. gelatine-t 500 ccm-éternyi vízben áztatván, meleg vízfürdőben feloldunk és 10 gr. glycerint tesszünk hozzá; ekkor 20 gr. zinkoxydot vesszünk és adagonként üveg- vagy porcellánmozsárba — a fentebbi meleg gelatine-t hozzá töltvén — finomul megtörjük s a tömeggelatine-hoz vegyítve jól összerázzuk; végül ritkás flanelen megsűrjük és ismét a meleg vízfürdőbe állítjuk. Most előveszszük az üveglapon levő képet s annak szélehez — arabiai mézgával félig bekent — 2 cm. széles oly vékony kártyapapírost ragasztunk köröskörül, mely közepén félig be van metszve. Mikor aztán ez némileg megszáradt rajta, köröskörül addig hajtogatjuk fel, a meddig félig be volt metszve; tehát így a kép körül 1 cm. magas káva alakúvá, melynek összetalálkozó négy szögletét vékony mézgas papírral azért összeragasztanunk, hogy a fehérre füstött és bele — a káva széléig — töltött meleg gelatine ki ne folyhassék. A gelatine-t, mielőtt a káva közű a képre töltenénk, előbb jól föl kell kavarnunk óvatosan, hogy fölötte sok léghólyag ne támadhasson benne, de ha mégis támadott volna néhány perczig várjunk, míg ezek elenyésznek. Arra is kell ügyelnünk, hogy a kép vízirányos és hűvös helyen legyen, különben később a megszáradott anyag aránytalan vastagsága miatt a kép ráncos lenne. 10—12 percz múlva annyira megheged a bőrözet, hogy árnyékba is kitehetjük, hol néhány óra alatt teljesen kiszárad s közönséges (normalis) colloidiummal is behuzhatjuk; midőn néhány percz múlva rajta ez is jól kiszáradt, éles késsel körül vágjuk, ekkor a tükörfényes gyönyörű szép kép magától leválik az üveglapról, ha teljesen ki volt száradva; ellenben a nedves helyen a kép bágyadt fényű és ráncos leend. Ez a kép ha teljesen sikerül a legszebb

porcellánképpel vetekedik s ha nem is oly állandó, mint ez, de annyiban felülmúlja, hogy el nem törik. A ki-előállításának módját nem tudja, szorosán vizsgálva oly meggyőződésben teszi le, hogy elefántcsontra készült képnek kell lennie.

Igy ha megfelelő nagyságú üveglapot veszünk egyszerre 12—24 vagy még több vizitkártya-képet is készíthetünk, melyeket — mert elég vastagok — kartonra sem szükséges ragasztanunk.

Ha pedig vékony kemény fadestkát fehérre füstünk be többször, azután habkövel, végül finom smirgelpapírral simára csiszolván fény mázzal egyenletesen behuzunk, s midőn ez félig megszáradt kihalászszuk rá a képet, megszáradása után még egyszer fény mázoljuk: a papiroznál állandóbb szép képet nyerünk, melyet nemcsak foglatba téve tarthatunk hajlékunk díszére, hanem butodarabokra is használhatják díszmü-asztalosaink.

Tejüveget vagy akár porcellánlapot is vehetünk elő jól megtisztítván s ezekre a következő módon huzhatjuk rá a finom hártvaszerű képet:

12 gr. birsalmamagot 1000 ccm. vízben 24 óráig áztatunk, midőn a víz vékony és nyúlós ragacsosá változik, ekkor megsűrjük s a képpel a behuzandó tárgyat beleteszszük; ezután a képet ügyelett a tárgy közepére illesztve kihalászszuk az oldatból; száradni hagyjuk s azután vastag bádogra vagy tiszta tepsiszerű edénybe rakjuk a képpel behuzott tárgyat s a takarékkemence sütőüregébe helyezve 70° Celsius szerinti hőben hagyjuk 5 perczig, azután lassan kihütjük. Így a kép a tárgyhoz oly szilárdan hozzá tapad, hogy csak nagy erővel lehet kemény eszközzel levakarni. Már most ha a képeket sajtolás közben keményen másoljuk, oly keményen, mint a diapositivoknál előadtuk, akkor a birsalmamag nyálkájával tejüveglapra huzhatjuk és ablakaink díszítésére alkalmazhatjuk, vagy akár égő lámpa ellenzőjéül és stereoskopképek készítésére; végre pedig a mire most van nekünk szükségünk porcellán-képek

készítéséhez diapositívok gyanánt alkalmazhatjuk.

Ime tehát a diapositívok készítésének többféle módjával rendben vagyunk, most az úgynevezett email-collodium előállításához foghatunk, mely három oldat összekeveréséből áll:

50 gr. apróra tört boraxot 500 cem. tiszta vízben meleg helyen — a napon, vagy télen kemence tetején — tartva többszöri rázás közben oldunk föl, míg a víz vele töményesül. Ez a töményesült boraxoldat minél régibb, annál jobb s ha fogyatékán van boraxsal és vízzel mindig előre kell pótolnunk, hogy avúlt állapotát használhassunk arra ügyelve, hogy felesleg tört borax legyen az üveg fenekén oldatlanul s ne feledjük el — ha nem is használjuk — koronkint föl-főlrázogatni. Egy másik üvegbe 100 gr. tört nádmézet és 30 gr. tiszta arabiai mézgat törve 500 cem. tiszta vízben oldunk föl s aztán a főntebbi töményesült boraxoldattal 250 ccméternyit töltünk hozzá, jól összerázzuk s megállapodásra félretesszük. Ez az egyik alapoldat, mely nem hogy romlanék, hanem bizonyos ideig mindig javúl.

Egy harmadik üvegben 16 gr. darabos dextrint, 14 gr. burgonyaméz 420 cem. tiszta vízben feloldván megsűrjünk s 3 csepp carbolsavat adunk hozzá. Ez a második alapoldat, mely hűvös helyen tartva is legfennebb csak 5–6 hétig szokott elállni.

Egy negyedik üvegben 200 gr. kettő festavas ammonium teszünk s rá 70 cem. vizet; addig rázzuk, míg a víz a chromsóval töményesülve lesz. Ez a harmadik alapoldat, mely a más kettőnek összekeverésével érzékenyítésre szolgál.

Emailcollodiumot egyszerre csak annyit vegyítünk, a mennyi 3–4 napra elég, mert lassan mindinkább megsötétedik s a világossággal szemben érzékenységevel egyéb jó tulajdonságát is elveszti. Az email-collodiumot így vegyítjük: Egy üvegedényecskebe a boraxos gumi-nádméz-oldatból 30 grammot, a burgonyamézes dextrinoldatból szintén 30 grt, a töményesített chrom-

sóból 20 gr. és végül még 20 gr. tiszta vizet mérünk hozzá, aztán porcellán gramm-mérezébe vegyileg tiszta szűrő papíron át megsűrjünk s ezzel az email-collodium további használatra készen van.

Obernetter emulsiója és egy fényképeszeti pályázat.

Mult számunkban röviden megemlékeztünk Obernetter fölhívásáról, melyben ajánlja a szakembereknek, hogy vegyék meg találmányát, mely egy teljesen új eljárás szerint állítja elő a száraz lemezeket s azok érzékenységről kezeskedik. Alig mult el pár hét a felszólítás kibocsátása után s ime már tudósítást hoznak a német lapok a találmány minőségéről, melyet — megemlékezve a találmányról — szintén tudatuk olvasóinkkal.

A berlini fényképeszeti társulatnak — Stolze F. doctortól szerkesztett — közlönye 45-ik számában hoz egy cikket, melyből azt látjuk, hogy a száraz lapok gyakorlati megvizsgálásával foglalkozó bizottság nem nyilatkozott kedvezően Obernetter új emulsiójáról.

Ez év október 30-án délután Brasch C. udvari fényképesznel gyűlt össze a bíráló bizottság az Obernettertől (Münchenből) és Simeontól (Höchst-Winterthurból) küldött száraz lapok minőségének meghatározására. E lemezek összehasonlítására Brasch C., Grundner P., Junk I. és Suck K. uraktól személyesen készített száraz lapok vétettek. Minden úrtól két, tehát összesen 12 lap vétetett kísérlet alá, melyek oly utra való és a lapokat benne változtatható sötét szekrénybe tétettek, melyben Hermagis-féle 3"-es kettős üveglencse volt közepes diaphragmával. Az idő szép és felhőtelen vala. A levélteli hely gardinái — egyeletes világítás kedvéért — előhuzattak. A lapok — kabinet-mellkép nagyságban — megvilágítására 6 mperczet vettek. A levételre maga Stolze dr.ült s a nélkül, hogy helyzetében változtatás történt volna, mind a 12 lapra 3 vétetett le, mialatt a világosság sem változott.

A lapok megvilágítása $\frac{1}{4}$ 4 óra-
kor történt s a lapok változtatására 3
p. és 40 mpnyi idő kivántatott s ez-
alatt a világosság gyöngülése nem ve-
hető tekintetbe. Ekkor a lapok rend-
szeres előidézéséhez fogtak. — Mint-
hogy a 6 féle lapból egyenkint 2 lap
világított meg, elhatározták, hogy
ezek közül az egyiket alkalis, a mási-
kat oxalat-oldattal idézik elő, Obernet-
ter és Junk lapjai kivételével, kik ki-
kötötték, hogy lapjaik csakis vasoxalat-
tal idéztessenek elő. A lapok így két
részre osztatván, 8 darabnak vasox-
alattal való előidézéséhez fogtak, mely-
hez az Eder dr. szerinti rendes olda-
tok vétettek és pedig minden laphoz
újat vegyítettek, a brom azonban, Ober-
netter javaslatára, kihagyatott belőle;
csakis Junk lemezéhez vétetett — 20
cméterhez 1 csepp (1 : 10) — bromka-
li-oldat, mert különben lapja, mint mon-
dá, túlvilágítottanak mutatkoznék. Ma-
gától érthető, hogy az égvényes előidé-
zéből is minden laphoz újat vegyítettek
s ehhez szabály szerint kellő mennyi-
ségű ammoniákat adtak.

Az eredmény következő vala:

1.) Az Obernetter-féle lapok na-
gyon egyenletes és finom árnyéklátú
képeket adtak, melyek kissé fátyolosak
voltak és azért nehezen másolhatók,
de e hibát több ideig való világítással
és az előidézőbe bromkali-oldat hozzá-
adásával könnyen kikerülhetjük.

2.) A Simeon-féle lapokra nem le-
hetett sem egyik, sem másik előidéző-
vel használható képet előállítani, mert
teljesen elfátyolosodtak.

3.) Az összehasonlított lapok
együtt véve, ha a hozzájuk alkalmas
oldattal idéztettek elő, többnyire egyen-
lő jó minőségűek, de különösen Junkéi
tetemesen érzékenyebbek valának s raj-
tuk a képek árnyéklatai sokkal élén-
kebbek; a lapok tisztaságát illetőleg
pedig még Obernetterénél is valamivel
előbb álltak.

Ezek után a vizsgáló bizottság
oda nyilatkozott, hogy Obernetter el-
járásával az eddig ismert főzéssel elő-
állított emulsióhoz hasonlót lehet ugyan

előállítani, de a régi fölött sem-
mi előnye nincs. A Simeon-féle
eljárás pedig éppen semmit sem ér!

*

Lapunk V. számában említettük,
hogy a „Deut. Phot. Verein“ eisenachi
XI. vándorgyűlésekor egy pályázatot
tűzött ki jó és mindenben megbízható
emulsió készítésére; most azt olvas-
suk, hogy noha ezen a téren minden
irányban nagy mozgalom indult meg és
mindenki gyorsan akar célhoz jutni,
csak 6 versenyző jelentkezett,
ezek közül is kettő a bíráló előtt
visszakérte lapjait.

A négy versenyre bocsátott lap
jelmondata következő: I. „Kitartás
célhoz vezet.“ II. „Eszesé a győze-
lem.“ III. „Gyors mint telegraph, most
photograph. Ki e száraz lapot ismeri,
minden bizonynyal legjobbnak nevezi.“
IV. „Gelatine-emulsió élhatsz, collodium
méltán elmehatsz.“

E négy közül a II. „Eszesé a
győzelem“ jelegű bizonyult be min-
den tekintetben a legjobbnak és ezüst-
érmét nyert; az I. első rangú dicsérd
oklevelet; a III. másodrangút; a IV.
pedig harmadrangút, holott ezt sem
érdemelte meg, mert lapjaira csak kö-
zömbösen jó képeket sem lehetett elő-
állítani. A jeligés levelek felbontatván,
kitűnt, hogy a II. sz. legjobb lap ké-
szítője a boldogult derék fényképész
és tudós Desiré van Monkhoven
dr. vala.

*

Hasznos lesz azt is tudnunk, hogy
a Steinheil és Suter által ké-
szülő aplanat-féle objectivok közt is
versengés állott elő. Ugyancsak a fön-
tebb említett eisenachi gyűlés alkalmá-
val kísérlet útján hasonlították össze
ezeket s úgy találták, hogy a Suter-
féle, habár a Steinheil-félénél $\frac{1}{4}$ rész-
ben olcsóbb is, minden tekintetben ki-
állja a versenyt azzal. Axtmann — Plau-
enből — azt írja a többek közt, hogy
ezek a 2-ik diaphragmával még pilla-
natnyi idő alatt készülő képekhez is
nagyon alkalmasak.

Veress Ferencz.

VEGYESEK.

A hazai fényképészek stb. névsorának közlését terjedtsége és lapunk szűk tere miatt kénytelenek voltunk befejezetlenül hagyni. Mivel azonban reméljük, hogy mostani olvasóink a jövő évben is megtisztelnek bizalmas támogatásukkal, januártól kezdve folytatni fogjuk azt; addig is utána járunk, hogy névsorunk lehetőleg teljes és megbízható legyen.

Tordán eddig Botár és Mosontzky urak neve alatt volt ismeretes egy fényk. műterem; a mint értesülünk ezentúl csak Botár fogja azt fen tartani, Mosontzky pedig özv. Kovács Károlynéval, lapunk szorgalmas olvasójával kötött szerződést ez utóbbi zilahi műtermének vezetésére.

Élelmes fényképész. Arthur, az Egyesült-Államok elnöke, mint New-Yorkból írják, jelenleg Alexandria-Bayben időzik, szabadságon. Egész idejét reggeltől, kevés félbeszakítással estig, egyetlen barátja társaságában horgászva tölti el. A kifogott halakból maga főz halászlevet magának, s természetesen igen jó étvágygyal költi azt el délben. Egy fényképésznek sikerült rálesnie az elnökre s ladikon utána lopózva, villámgyorsan működő emulsiós lapokkal lefényképeznie a horgászó s később a halászlevet főző elnököt. A fényképek természetesen rohamosan elkelnek s a fényképész rövid idő alatt milliomos lesz. Mi nem hiszszük, hogy fényképészeink meggazdagodnának, ha Tiszát halászva vennék le s árulnák arcképeit!?

Eladás. a.) Egy csaknem új állapotban levő vizit- és kabinet-camara, stativ és két cassetta egy 24 vonalós Derogy-féle tárgylencsével eladó. Megvehető továbbá egy üveg-, egy porcellán- és egy papir-tálcza (8"-10"); két kisebb és egy nagy üveges másoló sajtó is. A venni szándékozók forduljanak Botár Imre fényk. üzhoz Tordára. — b.) Egy 5"-es objectív nagy camarával, egy kisebb fajú simító gép, valamint több más fényképészeti eszköz olcsó

áron eladó Erdősy Rezső fényk. urnáj Váczon. — cz.) Egy nagy vidéken egyedül levő és jól rendezett fényképészeti műterem a tulajdonos betegeskedése miatt olcsó áron eladó. Bővebb értesítést ad Molnár István gyógyszerész K.-Vásárhelytt.

Botár Imre tordai fényképész úr, lapunk egyik buzgó olvasója a száraz kezelésről hozott közleményeink nyomán lassankint annyira vitte a száraz lapok készítését s az azokkal való bánásmódot, hogy a nedves eljárással egész tavaszig teljesen fölhagy. A mi eljárásunk nyomán több nagyon szépen sikerült levételt készített, melyek közül mutatványul be is küldött néhányat hozzánk. A képek valóban gondos munkáról tanuskodnak s éppen nem látszik meg rajtuk, hogy a készítő alig egy éve foglalkozik ez eljárással. Ha minden egyes levétel után ily csinos képeket készít, akkor igazán elértük e rovatunkkal azt, a mit akartunk: hogy t. i. olvasóink úgy szólván ingyen jussanak egy biztos kezeléshez a nélkül, hogy a külföldi szakmunkákat lennének kénytelenek drága pénzen megfizetni, azokat mind át tanulni és mégis gyakran csalogódnai.

Botár úr leveléből különben idézzük a következő néhány közérdekű sort: „A legnagyobb figyelemmel olvastam egész éven át a tek. szerk. úr tapasztalatait a száraz eljárásról s midőn szíves tanácsait megköszönöm, egyúttal néhány képet is mellékelek, melyek teljesen azon methodus szerint készültek, melyet b. lapjában közölni szíves volt. Most már egészen tisztában vagyok a jó száraz lemezek készítésével és hiszem, hogy ismereteim gyarapítására b. lapja további folyamában szintén találok még hasznos tudnivalókat. Megkaptam én is Obernetter felszólítását; lehet, hogy jó az ő eljárása is, de a szerkesztő uré olyan biztos és egyszerű, hogy ennél jobbat soha nem kívánok. Miért fizetnénk mi vaktában 50-80 frtot egy külföldinek bizonytalan jószágú methodusért, midőn uraságod 4 frtért küldi lapját, melyből ha valaki tanulni akar, in g y e n meríthet

oly ismereteket, melyek kitapasztalt színigazságok és hasznos utasítások. A ki ezek nyomán dolgozik, az nem fog csalódni. Épen ezért nagyon óhajtanám tudni, hogy az előfizetők száma rug-e annyira, hogy lapunk jövője biztos lesz? Ha nincs elég olvasónk, inkább emelje föl uraságod az előfizetés árát, mert én nem hiszem, hogy a jelenlegi olvasók közt akadna olyan, ki pár frt. több díjt ne lenne hajlandó áldozni és ne örülne, hogy nélkülözhetetlen közlönyünket segítheti. Én részemről örömmel fizetek többet is, ha kell stb.*

Meg vagyunk győződve B. úr jó indulatáról, de az előf. díját nem emeljük föl. Volt olyan olvasónk, ki háromszoros évi díjt is fizetett — p a p i r o s o n, s mikor azután kenyértörésre került az ügy a hátralékkal is adós maradt. Különbözik pedig ezúlnk az, hogy olcsó, változatos és értékes szaklapot nyújtunk, mert ha ily csekély ár mellett is kevés olvasóink száma, mit várhatnánk 8 frt évi díj mellett? Szívünk-ből örülnénk, ha csak így is szaporodnának híveink. Majd elválík pár hét múlva, mi még mindig remélünk!

Hibakiigazítás. Rottmann úr fentebb közölt cikkének kezdetén a 11-ik sorban tiszta helyett tézsta olvasandó.

U j t ö r v é n y. Az országgyűlés elé közelebből terjesztik „A z i r ó i é s m ű v é s z i j o g r ó l s z ó l ó t ö r v é n y j a v a s l a t - o t, melyből közöljük alább a minket illető V. részt. Fényképészet. 50. §. Fényképészet (fotografia) vagy ahhoz hasonló eljárás által készült műnek egészben vagy részben gépi utánképzésére a kizárólagos jog az 51. §-ban megállapított védelmi idő alatt az eredeti felvétel készítőjét vagy annak jogutódait illeti. Ezen jog érvényesítéséhez azonban szükséges, hogy az eredeti felvétel jogszerű levonatainak vagy utánképzéseinek mindenik példányán kitéve legyen: a) az eredeti felvétel készítőjének vagy kiadójának neve vagy czége s lakhelye; és b) a naptári év, a melyben a jogszerű levonat vagy utánképzés elő-

szőr megjelent. 51. §. A jelen törvény által biztosított védelem a fényképészeti és más hasonló eljárás útján készült felvételeknek készítőit, vagy ezeknek jogutódait öt évig illeti azon naptári év lefolyása után számítva, a melyben a fényképi felvétel jogos levonata, vagy utánképzése először megjelent. Ha pedig ily levonat vagy utánképzés nem is adatott ki, az öt évi határidő azon naptári év lefolyása után számítandó, a melyben az eredeti fényképészeti felvétel tétetett. Több kötetben megjelenő műnek fényképeire a 18. §. rendelkezése alkalmazandó. 52. §. Fényképészet vagy ahhoz hasonló eljárás által készült műnek egészben vagy részben bármely közzététele, vagy gépi utánképzése, ha az a jogosított engedelmével nélkül történik, bitorlást képez. 53. §. Fényképészet vagy más hasonló eljárás által készített arcképnek többszörözési joga kizárólag a megrendelőt illeti. 54. §. Nem tekintetik bitorlásnak: a) oly szabad feldolgozás, mely által az eredeti műtől lényegesen különböző új mű állítatik elő; b) a fényképészeti műnek utánképzése, ha ez valamely iparkészítményre alkalmaztatik; és c) fényképészeti műnek utánképzése képzőművészeti mű által. Az utóbbi esetben a 46. §. rendelkezése nyer alkalmazást. 55. §. Egyebekben a jelen törvény 3. és 21—27. §-ai a fényképészetre is megfelelően alkalmazandók. — Lapunk nem foglalkozik politikával, azért jelen törvényjavaslatra nézeteinket e helyen nem nyilváníthatjuk, annyit azonban mégis megjegyzünk, hogy ez a javaslat a legbarbarabb stílussal van írva. Tudósainknak a helyett, hogy fínn vagy török eredetünkről vitatkoznak, arra lehetne gondjuk, hogy ilyféle szörnyű hivatalos stílust ne hozzanak nyilvánosságra szégyenére nyelvészeinknek.

Lapunk legközelebbi száma január 15-én jelenik meg.

Felölös szerko ztő, kiadó és laptulajdono

VERESS FERENCZ.